

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

JERNEJA JURCA

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

**MIGRACIJSKI TOKOVI Z BLIŽNJEGA VZHODA KOT
VARNOSTNO VPRAŠANJE EU**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2008

IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a JURCA JERNEJA, z vpisno številko 21018826,
rojen/-a 15.12.1983 v kraju LJUBLJANA, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
MIGRACIJSKI TOKOVI Z BLIŽNJEGA VZHODA KOT
VARNOSTNO VPRAŠANJE EU

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo diplomskega dela v zbirki »Dela FDV«;
- je diplomsko delo lektorirano in urejeno skladno s fakultetnim Pravilnikom o diplomskem delu.

V Ljubljani, dne 19.6.2008

Podpis avtorja/-ice: _____

MIGRACIJSKI TOKOVI Z BLIŽNJEGA VZHODA KOT VARNOSTNO VPRAŠANJE EU

Spoznanje o nujnosti oblikovanja skupne migracijske politike EU je bilo na eni strani pogojeno s spoznanjem o neučinkovitosti zaprtja mej pred imigranti po prvi naftni krizi, na drugi strani pa je odprtje vzhodnih mej še povečalo strah pred novim valom imigrantov iz tretjih držav. Množične migracije lahko opredelimo kot netradicionalni vir ogrožanja nacionalne in evropske varnosti. Najbolj varnostno problematičen segment migracij predstavljajo ilegalne migracije v EU, saj le-te spremlja razvita mreža organiziranega kriminala. Ilegalni migranti pa ogrožajo nacionalne države predvsem v ekonomskem smislu, saj z nezakonitim zaposlovanjem destabilizirajo trg delovne sile v državah članicah. Pomemben segment prispeva tudi zdravstvena problematika nezakonitih priseljencev (nalegljive bolezni) ter njihova nastanitev v ciljnih državah, ki lahko končno privede do pojava ksenofobije in rasizma ter drugih notranje-političnih konfliktov v državah EU.

Ključne besede: migracije, Bližnji Vzhod, ilegalni priseljenci, varnostna politika EU.

MIDDLE EAST MIGRATION FLOWS AS A SECURITY QUESTION WITHIN THE EU

The awareness about the emergency for establishment of the common migration policy was a result of unefficiently closing of the EU borders after the first oil-crisis and the opening of the east- EU borders. All that was the reason for fear of the third countries migrants. These major flows of migrations could be treated like untraditional, national and european security threats. The most problematic part of the migrations are illegal migrations, followed by well organised criminal associations. Illegal migrants also present the threat in economical sense, as they destabilize the labour market with their illegal employments. The important part of the EU- citizen security question is also the health of illegal migrants (diseases) and their accomodation in the EU states, which can result in appearance of the xenophobia, racism and other internal-affairs conflicts within the EU states.

Keywords: migrations, Middle East, Illegal imigrants, EU security policy.

KAZALO

1. UVOD.....	6
2. METODOLOŠKI OKVIR.....	8
2.1 Predmet preučevanja.....	8
2.2 Hipoteze.....	9
2.3 Metodologija.....	10
2.4 Struktura diplomskega dela.....	10
2.5 Cilji diplomskega dela.....	11
3. RAZVOJ EVROPSKE MIGRACIJSKE POLITIKE.....	12
4. PREGLED RAZVOJA MEDNARODNIH MONŽIČNIH MIGRACIJ V EVROPI..	24
5. KLASIFIKACIJA MIGRACIJ.....	29
6. ILEGALNE (NEZAKONITE) MIGRACIJE.....	32
7. PROBLEMATIKA ILEGALNIH MIGRACIJ.....	37
8. PROFILACIJA NEZAKONITIH MIGRANTOV.....	38
9. NAČINI PREPREČEVANJA ILEGALNIH MIGRACIJ IN NEZAKONITEGA ZAPOSLOVANJA V EU.....	40
10. MNOŽIČNE MIGRACIJE IZ MENA REGIJE.....	42
10.1 Gospodarski vidiki priseljevanja.....	42
10.2 Migranti in človekove pravice.....	44
10.3 Statistika izseljevanja iz držav MENA regije.....	44
10.4 Povezanost arabskih imigrantov z Evropo.....	45
11. NACIONALNO-VARNOSTNE IMPLIKACIJE MNOŽIČNIH MIGRACIJ.....	48
11.1 Primer Španije.....	51
11.2 Primer Francije.....	52
12. POSLEDICE MNOŽIČNIH MIGRACIJ V EU.....	54
12.1 Kriminaliteta.....	54
12.2 Zdravstvena problematika.....	59
12.3 Problematika odstranjevanja tujcev.....	59
12.4 Ksenofobija.....	61

13. EVROPSKA VARNOSTNA STRATEGIJA.....	64
14. ZAKLJUČEK.....	70
14.1 Verifikacija hipotez.....	71
15. VIRI IN LITERATURA.....	73

SEZNAM TABEL, SLIK, GRAFOV

1. SLIKA 2.1: Karta držav Bližnjega Vzhoda.....	9
2. SLIKA 4.1: Grafični prikaz števila tuje populacije kot odstotek celotne populacije v izbranih državah.....	27
3. SLIKA 6.1: Karta svetovnih migracijskih tokov.....	32
4. SLIKA 6.2: Karta migracijskih tokov iz Afrike v EU.....	34
5. TABELA 10.1: Pritok iskalcev azila po nacionalnosti.....	43
6. TABELA 10.2: Primerjava med številom migrantov v državi izvora v arabski regiji in v ciljni državi znotraj EU.....	45
7. TABELA 10.3: Emigranti iz MENA regije v državah članicah EU, glede na statistiko ciljnih držav.....	46
8. TABELA 10.4: Državljeni izbranih arabskih držav, ki živijo v Španiji (1998-2005).....	47
9. SLIKA 12.1: Večji tokovi tihotapljenj migrantov po svetu.....	56
10. TABELA 12.2: Cene tihotapskih storitev.....	57
11. SLIKA 12.3: Grafični prikaz rezultatov ankete, ki prikazuje raven obremenjenosti držav z rasizmom in ksenofobijo.....	63
12. SLIKA 13.1: Shema izvajanja strateške zaveze EU.....	65

1. UVOD

Vzroki, intenzivnost in posledice množičnega preseljevanja so se skozi čas in v različnih družbenih obdobjih spreminjale, prizadete družbe pa so množične selitve zaradi napetosti, destabilizacije in ogrožanja varnosti največkrat zaznavale kot vir nacionalnih pritiskov in pretresov. 20. stoletje so po mnenju Loescherjeve (Loescher 1989: 9) odločilno zaznamovale medkontinentalne selitve na začetku stoletja, migracije povzročene s 1. in 2. svetovno vojno in čas hladne vojne kot obdobje množičnih migracij prebivalstva z Vzhoda na Zahod ter hkrati kot obdobje begunskih kriz v času dekolonizacijskih bojev. O množičnih migracijah kot enem izmed sodobnejših virov ogrožanja pa se je posebej intenzivno pričelo razpravljati po koncu hladne vojne, po letu 1989, ko so se razblinili tradicionalni, več desetletij obstajajoči, izključno vojaški viri ogrožanja. Ti so obstajali predvsem v obliki grožnje meddržavnega oboroženega spopada oziroma celo možnosti globalne jedrske vojne, kar bi ogrozilo nacionalno varnost tako vpletenih držav kakor tudi vseh drugih držav na svetu.

Problematika množičnega preseljevanja je tekom 20. stoletja postala globalni varnostni problem, reševanje migracijskih problemov pa je preseglo kapacitete obrambnih in zunanjih ministrstev ter zahtevalo oblikovanje novih institucij, tehnik ter oblik mednarodnega sodelovanja (Loescher 1992: 56). Od začetka 90. let so se namreč migracijska vprašanja čedalje pogosteje izpostavljala kot varnostni problem celotne mednarodne skupnosti, selitve prebivalstva pa so posledično postale predmet visoke politike emigrantskih, tranzitnih, imigrantskih ter drugih zainteresiranih držav. V tem času je namreč Evropo z večjo intenzivnostjo zajel drugačen, zelo nepredvidljiv in prilagodljiv, težje obvladljiv, na več področij življenja vplivajoč migracijski val, val ilegalne migracije. Posebno močan tok nezakonitih migrantov v EU tudi danes prehaja preko držav Severne Afrike, Turčije, Rusije, Ukrajine ter Balkana. Znotraj gonilne sile teh migracij pa se prepletajo različni interesi posameznikov in združb ter organiziranih skupin, tudi organizirani kriminal, zaradi česar je celoten proces preseljevanja še kompleksnejši in še bolj ogrožajoč, in je zato kot takšen vir ogrožanja upravičeno deležen večje pozornosti in vse intenzivnejšega raziskovanja.

Ob največkrat izpostavljenih negativnih varnostnih konsekvencah pa ima preseljevanje

prebivalstva tudi pozitivne in progresivne učinke. Tako migracijam ne moremo pripisati le negativnih varnostnih implikacij, saj mnoge države prav preseljevanje prebivalstva uporabljajo in zlorabljajo za ohranjanje in krepitev različnih vidikov nacionalne varnosti, med drugim tudi za utrjevanje strateške komponente varnosti.

S pojavom novih virov ogrožanja lahko v prihodnje pričakujemo tudi natančnejšo analizo vzrokov preseljevanja. Politični nemir, nestabilnost, ekološke razmere, slabe ekonomske razmere, kriminal, revščina in splošno pomanjkanje zaupanja ljudi v prihodnost pogojujejo potencialno večjo naklonjenost izseljevanju in nakazujejo, da bodo migracijska vprašanja tudi v prihodnje stalnica nacionalne in mednarodne varnostne politike. Uspešno in dolgoročno reševanje migracijskih problemov bo zaradi čedalje izrazitejše, nadenacionalne narave ogrožanja zahtevalo še večjo in intenzivnejšo stopnjo mednarodnega sodelovanja, ne samo med državami članicami EU, pač pa tudi tretjimi državami, ki predstavljajo glavni vir (nezakonitih) priseljencev.

2. METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Predmet preučevanja

V diplomski nalogi obravnavam mednarodne migracije in vpliv le-teh na evropsko varnost in stabilnost. Predvsem si želim izvedeti, kakšen vpliv imajo množična priseljevanja prebivalstva iz tretjih držav v EU, posebno držav Bližnjega Vzhoda¹, t.i. MENA regije², na evropsko varnost in stabilnost oziroma na katere segmente obstoja in delovanja nacionalne države le-ta najbolj vplivajo. Poudarek je predvsem na teoretični analizi množičnih migracij kot možnega vira ogrožanja nacionalne in evropske (regionalne) varnosti. Množične migracije obravnavam kot globalni varnostni problem, čigar konsekvence izrazito presegajo nacionalne in regionalne varnostne okvirje.

Rezultate teoretične analize sem poskušala povezati z aktualnimi dogajanjem in migracijskimi gibanji na evropskem območju, kar mi je kasneje omogočilo najprej verifikacijo hipotez in zatem definiranje množičnih migracij (posebno nezakonitega in nekontroliranega priseljevanja) z Bližnjega Vzhoda kot možnega vira ogrožanja evropske in znotraj nje tudi nacionalnih varnosti držav članic EU, kar predstavlja osrednji namen diplomske naloge. Na podlagi preučevanja strateških dokumentov EU, pa mi je uspelo odgovoriti tudi na osrednje vprašanje, kakšna in kako je izdelana skupna migracijska politika EU in kakšne so nacionalno-varnostne implikacije množičnih migracij v Evropi .

Predmet proučevanja te diplomske naloge so migracije prebivalstva z izvornimi državami Bližnjega Vzhoda in S-Afrike, predvsem pa na področju t.i. MENA regije ter ciljnim državam članicami EU.

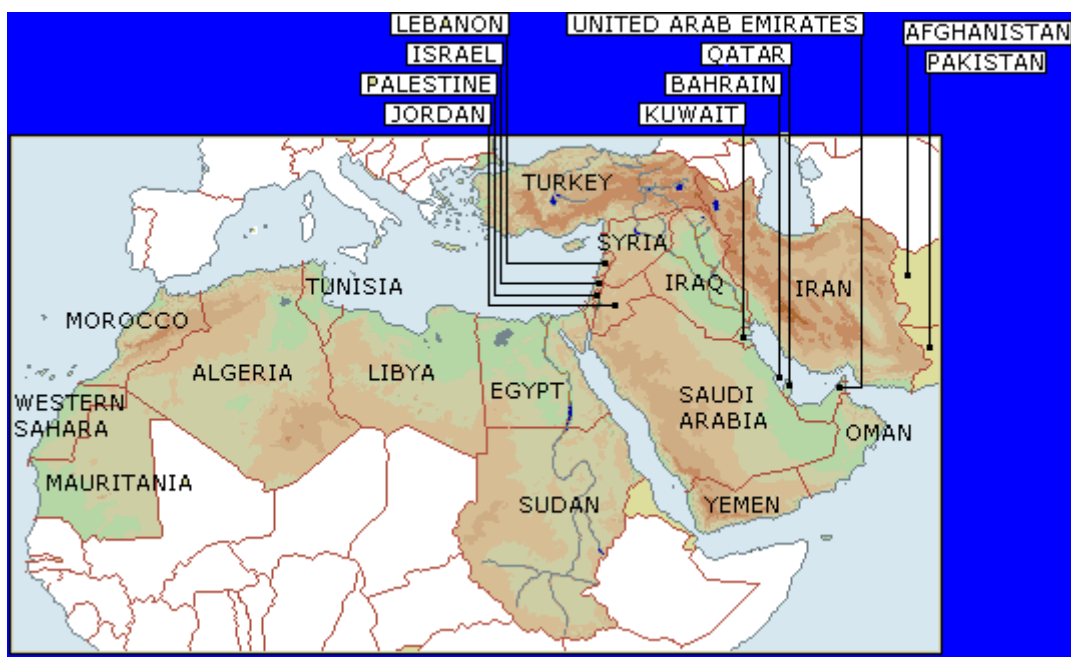
---

¹ Pojem »Bližnji Vzhod« je definiran kot področje, ki ga omejujejo države Severne Afrike (Maroko, Tunizija in Alžirija), države »rodovitnega polmeseca« (Egipt, Izrael, Jordanija, Libanon, Sirija, Irak, Iran in Turčija), Palestino in države arabskega polotoka (Long 2002).

² Izraz MENA regija označuje združena termina Bližnji Vzhod »Middle East« in Severna Afrika »North Africa«. Izraz je uporabljen v akademski in poslovni rabi, definira pa širšo regijo držav od Maroka v severozahodni Afriki do Irana v jugozahodni Aziji. Navadno torej definicija vsebuje vse arabske države Bližnjega Vzhoda in Severne Afrike, kakor tudi Iran, vendar ne vključuje Turčije (Wikipedia 2008).

SLIKA 2.1: Karta držav Bližnjega Vzhoda

Vir: Mideastweb maj 2008.

2.2 Hipoteze

V diplomskem delu bom z različnih perspektiv poskušala analizirati varnostno problematiko množičnih migracij, pri preučevanju teh problemov pri tem pa bom izhajala iz naslednjih hipotez:

Hipoteza št. 1: Število priseljencev z bližnjevzhodne regije se vztrajno povečuje in se bo povečevalo tudi v prihodnosti.

Hipoteza št. 2: Nekontrolirano priseljevanje in neizdelana skupna migracijska politika EU zmanjšujeta stopnjo varnosti državljanov EU.

2.3 Metodologija

Kot metodološko osnovo sem v diplomskem delu uporabila več metodoloških pristopov, kot so deskriptivna metoda, primerjalna analiza virov, analiza primarnih in sekundarnih virov ter sinteza. V prvi fazi sem zbirala pisne, internetne in digitalne vire in literaturo na temo množičnih migracij, ilegalnega priseljevanja, varnostnih politik in strategij, v drugi fazi pa sem opravila njihovo selekcijo. Nazadnje sem s podrobnejšo preučitvijo izbranih virov in literature pridobljena spoznanja in podatke izbrala, uredila, selekcionirala in medsebojno smiselno povezala v zaključeno celoto.

Z zbiranjem in preučevanjem domačih in tujih pisnih virov znanstvene in strokovne literature sem pridobivala najrazličnejše informacije in podatke o množičnih migracijah kot viru ogrožanja nacionalne in mednarodne varnosti, določeno količino statističnih podatkov in slikovnega gradiva pa sem pridobila tudi preko interneta (EUROSTAT, Mednarodna organizacija za migracije, UNHCR itd). Med ostalimi viri sem imela na razpolago in vpogled tudi posnetke televizijskih oddaj, ki sem jih pridobila iz arhiva RTV Slovenije. Pri povzetku razvoja migracijske politike in zgodovinskem razvoju množičnih migracij na evropskem območju sem uporabila tudi metodo zgodovinske analize.

Empirični podatki in statistike v diplomskem delu so pridobljeni s strani mednarodnih organizacij, viri le-teh so tudi javno objavljeni, vendar sem, predvsem pri ocenah o številu nezakonitih priseljencev, posebno upoštevala tudi način in metodologijo pridobivanja statističnih podatkov.

2.4 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo sestoji iz uvoda, metodološkega okvirja, teoretičnega in empiričnega dela ter zaključka, v katerem sta verificirani v uvodnem delu postavljeni hipotezi in navedena sklepna spoznanja in zaključki.

V uvodnem delu na kratko predstavim dejavnike, ki so botrovali razmahu množičnega priseljevanja v države EU in s tem postavili temelje za oblikovanje skupne migracijske politike EU. V prvem poglavju nato predstavim razvoj evropske migracijske politike in razvoj ter posledice množičnih migracij v zgodovinskem kontekstu. V nadaljevanju se posebej posvetim preučevanju sodobnih migracijskih tokov v EU ter migracijam iz MENA regije v Evropo, kjer navajam tudi nekaj statističnih podatkov in grafičnih ponazoritev le-teh. Slednjemu nato sledi predstavitev nacionalno-varnostnih implikacij množičnih migracij, kjer se posebej posvetim definicijam pojma nacionalna in regionalna varnost ter problematiki in značilnostim nezakonitega priseljevanja, v nadaljevanju pa se dotaknem tudi predlogom in ugotovitvam o razvoju skupne zunanje in varnostne politike EU v Evropski varnostni strategiji. V zaključnem poglavju podam sklepne ugotovitve, ki sem jih oblikovala v toku nastajanja diplomskega dela ter opravi verifikacijo hipotez, ki sem jih podala v uvodu.

2.5 Cilji diplomskega dela

Diplomsko delo je napisano z namenom osvetliti pomen in posledice množičnih migracij. Ugotoviti ali in kolikšno breme množično priseljevanje predstavlja ekonomiji in institucijam EU, ali in v kakšni meri so množične zakonite in nezakonite migracije destabilizacijski faktor in kakšen je varnostni izziv, ki ga predstavljajo EU.

3. RAZVOJ EVROPSKE MIGRACIJSKE POLITIKE

Vzrok za zaostajanje EU pri razvoju migracijske politike, gre pripisati tudi dejstvu, da je vprašanje migracije in migracijske politike precej pozno postalo politično vprašanje. Vse do 80. let so se z migracijskim vprašanjem v EU ukvarjale le posamezne specializirane skupine na administrativni državni ravni. Temu botruje tudi dejstvo, da se politične stranke in javnost niso ukvarjale s tem vprašanjem. Politične stranke tega vprašanja niso predstavile v svojih programih, vprašanja niso bila medijsko aktualna, kar pa pomeni, da je bil pretok informacij o migracijskih gibanjih v javnost zelo majhen. Neinformirana javnost je tako predstavljala tudi osnovo za rast napačnih sklepov in nesporazumov. Kajti v trenutku, ko nepolitično vprašanje, ki ni raziskano in ima precej simboličnih in emocionalnih specifik, postane politično, dobijo politiki možnost špekuliranja in izkoriščanja tega sebi v prid z namenom, da bi vplivali na volilno telo. Nepolitično vprašanje migracij je v Evropi postalo politično v 90. letih, ko se je Evropa soočala s precejšnjimi notranjimi problemi (brezposelnost, proračunske krize itd.) in ko so bile zunanje tudi razmere na zunanjepolitičnem področju precej krizne (vojne, begunci, azilanti itd).

Prebivalstvene probleme, med katere sodi tudi problem migracij skuša torej evropska družba od 90-ih let reševati tudi s pomočjo političnih sredstev oz. politiko prilagojeno konkretnim problemom. Politika pa je navadno definirana kot splet ciljev, ki jih nosilci politike poskušajo doseči s pomočjo ukrepov in aktivnosti, ki so utemeljene na določenih načelih, normah in vrednotah. Migracijska politika tako predstavlja sestavni del širše prebivalstvene politike, ki v marsikateri od razvitih evropskih držav predstavlja eno od aktualnejših tem (Malačič 1996: 297-301).

Cilji migracijske politike navadno nastajajo v kontekstu vladne politike. Spreminjajo se skladno z globalno politiko vlade, razmerami na trgu dela, odvisni pa so predvsem od vladne strategije razvoja prebivalstvene politike. Pri oblikovanju migracijske politike morajo vlada in njene institucije upoštevati številne vidike (pravne, politične, socialne, psihološke, kulturne, itd.) (Milardovič v Jelenko 2001: 15). Proces nastajanja migracijske politike v modernih demokracijah predstavlja odsev reševanja konfliktov med različnimi interesnimi skupinami

ter način političnega boja za pravice le-teh v družbi. Učinkovitost migracijske politike pa tako predstavlja merilo moči in avtonomije države ter sposobnost države pri upravljanju in spreminjanju družbeno-tržnih razmer. Država pa mora za uspešno in učinkovito obvladovanje mednarodnih migracij tudi aktivno sodelovati na mednarodnem prizorišču, preučevati tekoče razmere, dogajanja in procese na evropskem in svetovnem prizorišču ter izmenjevati izkušnje na omenjenem področju z drugimi državami. Številne mednarodne organizacije se tako v okviru svojega delovanja ukvarjajo s preučevanjem migracijske problematike, zbiranjem informacij o stanju na področju migracijskih politik v svetu, svetovanjem vladam držav pri oblikovanju prebivalstvene politike držav, informiranjem migrantov in beguncev. V Evropi so poleg celotne Evropske unije na tem področju posebej aktivne še OZN (Organizacija združenih narodov), Mednarodna organizacija za migracije (IOM), Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), OVSE (organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi).

Tako velika potreba po tej politiki se je pokazala zaradi niza dogodkov, ki so spremenili poglede ljudi na migracije. Prvi tak dogodek je bil padec komunizma, ki je zadrževal ljudi na vzhodu. Tudi gospodarska rast Evrope se je umirila in stopnje brezposelnosti so porasle. Imigracija se je spremenila od začasne k stalni, ki je bolj draga in zahteva več priprav. Vse države EU so postale imigracijske države, kar pomeni, da prav vse potrebujejo imigracijske politike. Notranje meje, ki so opravljale funkcijo kontrole imigracijskih tokov, so odpravljene in občutek "varnosti" je izgubljen. Zato je pomembno, da se ta kontrola prenese na zunanje meje nove EU (Fortescue 1993: 34-36). Države, ki so južneje in vzhodneje od novih članic so večinoma precej zaostale v razvitosti za EU. Dohodki ljudi v njih so nizki in gospodarstva v precej težkih položajih, saj jih je sprememba sistema precej prizadela. Te države imajo tudi presežek prebivalstva. Države EU so geografsko zelo blizu tem državam, kar jih naredi, poleg tega da so bolj razvite in bogate, še privlačnejše. Tu se vidi pomembnost mejnih držav, ki sprejemajo nalogo kontrole novih migracijskih tokov iz vzhodnih in južnih držav. Zato potrebujejo dobro, funkcionalno imigracijsko politiko in sposobne mejne kontrole, ki bodo spremljale in kontrolirale te migracijske tokove.

Pregled razvoja migracijske politike v EU nam pokaže dve značilnosti: politika glede "notranjih" migracij je vse bolj liberalna, politika "zunanjih" migracij pa vse bolj restriktivna. Države članice tako preko svojih restriktivnih določil, ki izhajajo že iz 70. let, določajo kriterije za sprejetje migranta na svoje ozemlje. Pri tem je pomemben doprinos posameznika k razvoju države gostiteljice in države jasno ločujejo med "koristnimi" in drugimi imigranti. Od srede 80. let in intenzivneje od 90. let države članice usklajujejo svoje imigracijske politike, vendar si pri tem puščajo prostor za uveljavljanje svojih interesov. Države lahko na osnovi demografskih trendov, projekcij povpraševanja na trgu dela in drugih razmer na trgu dela oblikujejo imigracijsko politiko. Le ta ima nalogo kontroliranja in reguliranja preseljevanja, integriranja migranta in seveda boja proti nelegalni migraciji.

Schengenski sporazum

Začetki ideje o prostem pretoku oseb in ukinitvi notranjih mejnih kontrol na t.i. schengenskem prostoru segajo v leto 1985, ko je »skupina petih«, t.j. Belgija, Nemčija, Francija, Luksemburg in Nizozemska, pripravila Sporazum o postopni ukinitvi kontrol na skupnih mejah. V luksemburškem mestu Schengnu so ga voditelji držav 14. junija 1985 podpisali kot Schengenski sporazum oz. SCHENGEN I. Junija 1990 pa je bila podpisana Schengenska konvencija, t.i. SCHENGEN II. Dogovor o izvajanju schengenskega sporazuma je stopil v veljavo 26. marca 1995. Ključna določba schengenskega sporazuma je, da se med podpisnicami sporazuma lahko »notranje meje držav schengenskega območja prečkajo na kateri koli točki brez osebne kontrole oseb, ki prečkajo mejo.« Tako imenovana svoboda gibanja torej velja za državljane »schengenskih držav«, v kolikor imajo le-ti pravico do prebivanja v eni izmed »schengenskih držav« ter za državljane članic Evropske unije. Cilj sporazuma je torej odstranitev vseh nadzorov oseb na mejah znotraj držav podpisnic, hkrati pa okrepiti nadzor nad zunanjimi mejami schengenskega območja. Državljan tretjih držav, razen izjem, kot so primeri humanitarne narave, širših družbenih interesov, mednarodnih obvez oziroma dolžnosti ter primeri političnih azilantov, pa morajo za vstop poleg izpolnjevanja vstopnih pogojev po potrebi imeti tudi vizum. Velja enoten vizum, ki ga izda ena država pogodbenica in velja za vse druge. Takšni vizumi so veljavni za vstop in krajše

bivanje v vseh »schengenskih državah«. Državljeni tretjih držav, ki za vstop ne potrebujejo vizuma, se na državnem ozemlju pogodbenic lahko prosto gibljejo, vendar največ tri mesece v roku šestih mesecev od dneva prvega vstopa. V primeru, da se tujec zadržuje na ozemlju pogodbenice dalj kot tri mesece, dobi namesto enotnega vizuma dovoljenje za dolgotrajnejše bivanje in sicer na podlagi nacionalnega tujskega prava.

Leta 1997 je bil Schengenski Acquis vključen tudi v Amsterdamsko pogodbo, in sicer del sporazuma v prvi steber, del pa v tretji steber, t.i. Pravosodno in policijsko sodelovanje (Geddes 2000: 120).

Dublinski sporazum

Področje vizumov je podrobneje uredil Dublinski sporazum, podpisan 15. junija 1990, in predstavlja enega temeljnih mednarodno-pravnih podlag na področju azila v okviru Evropske unije. Ta sporazum določa začetne ukrepe za harmonizacijo zelo specifičnih aspektov azilne politike in zakonodaje držav članic EU. Članice EU so s tem sporazumom poskušale sprejeti soglasje o skupni proceduri glede pridobitve statusa azila, da bi preprečile sočasne vloge prošenj za azil v več državah članicah. Sporazum torej določa, katera država je pristojna za izvedbo azilnega postopka, t.i. koncept »tretje varne države«. Če torej begunec prečka državo, ki je proglašena za varno, in prispe v drugo državo, bo druga država begunca vrnila v prvo varno državo, kjer bo lahko zaprosil za azil. Konvencija določa, da je za obravnavanje prošnje za azil odgovorna država:

- kjer kot begunci že bivajo člani prosilčeve družine;
- ki je izdala bivalno dovoljenje ali vizum;
- ki je dovolila prosilcu vstopiti na svoje ozemlje, ne da bi od njega zahtevala vizum ali
- ki je prva od držav, na katere ozemlje je prosilec vstopil (tudi v primeru nezakonitega vstopa).

Poleg naštetega sporazum predvideva tudi nekaj novosti, ki se nanašajo na nezakonito priseljevanje:

- enoten pravilnik za odstranjevanje tujcev, ki nezakonito bivajo na ozemlju ene od držav podpisnic (država, ki odkrije na svojih tleh nezakonito preseljenega tujca, prevzame stroške odstranitve);
- poenotenje kazenskih določil za preprečevanje nezakonitega priseljevanja (usklajene kazni za organizatorje in posrednike pri nezakonitem priseljevanju) ter
- sprejetje internih določil v vsaki izmed držav podpisnic o vračanju državljanov tretjih držav v matično državo v primeru zavrnitve vstopa na ozemlje.

Dublinski sporazum danes več ni v veljavi, leta 2003 ga je namreč zamenjala nova uredba Sveta (Zaletel 2004: 31), t.i. Regulativa Evropskega Sveta, ki ustanavlja merila in mehanizme za ugotavljanje odgovornosti držav članic pri preverjanju prošnje za azil, ki jo je vložil državljan tretje države v eni zmed držav članic, ki predstavlja pravni red EU, ki je zavezujoč za vse države članice EU.

Maastrichtska pogodba

Velik napredek v procesu evropske integracije je bil dosežen z Maastrichtsko pogodbo, imenovano tudi Pogodba o Evropski uniji, ki je stopila v veljavo 1. novembra 1993. Ustanovila je EU in tritestni sistem ter opredelila določena področja III. stebra kot »področja skupnega interesa«, tj. določbe o sodelovanju na področju pravosodja in notranjih zadev. Pogodba v členu K.1 določa, da mora na teh področjih mora uresničevanje ciljev EU potekati v skladu z Evropsko konvencijo o varstvu temeljnih človekovih pravic in svoboščin in v skladu s Konvencijo o statusu beguncev. Ta področja so med drugim tudi: azilna politika; pravila, ki se uporabljajo za prečkanje notranjih meja EU in ustrezna kontrola na tem področju; politika priseljevanja; policijsko sodelovanje (na področju terorizma, trgovine z mamili, mednarodnega kriminala) in v okviru tega oblikovanje EUROPOLA (agencija za izmenjevanje podatkov med policijskimi silami).

Procedure odločanja znotraj tretjega stebra EU temeljijo na medvladnem odločanju, tako imata Komisija in Parlament EU precej omejeno vlogo. Odločitve, sprejete na medvladni ravni so se sprejemale soglasno in niso vključevale direktiv in uredb, kar nazorno kaže na

precejšnje šibkost sprejetih odločitev (Boswell 2002: 2).

Amsterdamska pogodba

Amsterdamska pogodba, ki je bila podpisana 2. oktobra 1997 in je začela veljati 1. maja 1999, po podpisu vseh 15 držav članic EU, je prinesla obsežne vsebinske in formalne spremembe pogodb, na katerih temelji EU, in številne pomembne samostojne ureditve nadaljnega razvoja EU.

Kot eden izmed novih ciljev razvoja Unije je bila določena izgradnja »območja svobode, varnosti in zakonitosti«, ki se je začela uresničevati s procesom komunitarizacije, kar pomeni, da so nekatera področja prenesena iz III. stebra v I. steber, torej v okvir Evropskih skupnosti (tudi »domena Skupnosti«), ki zajema večino skupnih politik in spada v pristojnost Komisije, Parlamenta in Sveta. Trije stebri z enotnim institucionalnim okvirom EU odsevajo razlike med delovanjem in sprejemanjem odločitev v EU. Za prvi steber je značilen prenos suverenosti držav članic na Evropsko skupnost in Evropsko skupnost za atomsko energijo (EUATOM) ter sodelovanje na naddržavni ravni. V okviru prvega stebra Svet običajno sprejema odločitve s »kvalificirano večino«. Pri odločanju v okviru drugih dveh stebrov pa mora biti odločitev Sveta soglasna: katera koli država lahko torej z vložitvijo veta prepreči sprejetje odločitve. »Ne gre več za sodelovanje a la carte, temveč za enega najpomembnejših elementov prvega stebra, še posebno po vključitvi schengenskega *acquisa* v isti steber« (Oberstar 2002: 2).

Področja, ki so bila prenesena v I. steber so zajemala imigracijsko politiko, politiko azila in vizno politiko. Ena od bistvenih sestavin pogodbe predstavlja člen 63, ki določa, da morajo države članice sprejeti ukrepe na naslednjih štirih področjih:

- ukrepe v skladu z Ženevsko konvencijo z dne 28. julij 1951, ki se nanašajo na azil, in Protokolom o statusu beguncev z dne 31. januar 1967 ter v skladu z drugimi ustreznimi mednarodnimi pogodbami na naslednjih področjih: merila in mehanizmi za določitev države članice, ki je odgovorna za preverjanje prošelj za azil, ki jih predložijo državljani tretje države v eni od držav članic, minimalni standardi za priznanje statusa begunca državljanom tretjih držav minimalni standardi za sprejem prosilcev za azil v državah članicah; minimalni

standardi glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah;

- ukrepe, ki se nanašajo na politiko priseljevanja na naslednjih področjih: pogoji vstopa in prebivanja ter standardi glede postopkov držav članic za izdajo vizumov in dovoljenj za prebivanje za daljši čas, tudi tistih zaradi združitve družine, ter nezakonito priseljevanje in prebivanje, tudi vračanje oseb, ki nezakonito bivajo v državi članici, v izvorno državo;
- ukrepe, ki se nanašajo na politiko priseljevanja, na naslednjih področjih: pogoji vstopa in prebivanja ter standardi glede postopkov držav članic za izdajo vizumov in dovoljenj za prebivanje za daljši čas, tudi tistih zaradi združitve družine ter nezakonito priseljevanje in prebivanje, tudi vračanje oseb, ki nezakonito bivajo v državi članici, v izvorno državo;
- ukrepe, ki se nanašajo na politiko priseljevanja in ukrepe, ki opredeljujejo pravice in pogoje, na podlagi katerih lahko državljani tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici, prebivajo v drugih državah članicah (Zaletel 2004: 32□33).

Omenjena področja so bila torej prenesena na raven pravnega reda EU in več ne predstavljajo medvladnega sodelovanja, kar pomeni začetek oblikovanja skupne migracijske politike EU. Preostali del iz III. stebra dobi nov naslov - »Predpisi o policijskem in pravosodnem sodelovanju v kazenskih zadevah«.

V pogodbi je tudi predvideno, da naj bi države članice EU v roku petih let sprejele skupne ukrepe, ki bodo zadevali prost promet oseb, učinkovito kontrolo zunanjih meja, vizume, področje azila, priseljevanja in zatiranja mednarodnega kriminala, pravice državljanov tretjih držav ter področje pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah.

Kot že omenjeno je Amsterdamska pogodba s posebnim protokolom v okviru EU formalno vključila tudi »Schengen Acquis«. Pri tem velja, da se določbe schengenskega prava uporabljajo le v kolikor ne nasprotujejo določbam Unije in Skupnosti. Sodelovanje v okviru »Schengen Aquis« poteka na podlagi institucionalnih in pravnih okvirov EU.

Dunajski akcijski načrt

Kot naslednji korak k vzpostavitvi tesnejšega sodelovanja na področjih, ki izhajajo iz določil Amsterdamske pogodbe je Svet za pravosodje in notranje zadeve l. 1999 sprejel t. i. Dunajski

akcijski načrt, z namenom preučevanja načinov za čim boljšo izpolnitev le-teh na področjih svobode, varnosti in pravosodja. Bistveni ukrepi, ki izhajajo iz načrta in ki naj bi jih države članice upoštevale za nadaljnji razvoj migracijske politike, se delijo v dva sklopa:

1. določanje minimalnih standardov za nudenje začasne zaščite pregnancem iz tretjih držav, ki se ne morejo vrniti v matično državo,
2. potreba po uravnoveženem sodelovanju med državami članicami pri sprejemanju posledic zaradi sprejemanja pregnancev (Oberstar v Zaletel 2004: 34).

Vrh v Tampere-ju

Vrh Evropskega sveta v Tampere-ju oktobra 1999 je bil naslednja nadgradnja prizadevanj pri oblikovanju skupne migracijske politike EU. Države članice so se zavzele, da bodo oblikovale skupno migracijsko politiko in politiko azila na štirih področjih:

1. na področju partnerstva z državami izvora imigracij;
2. na področju oblikovanja skupnega sistema azila znotraj EU;
3. na področju pravične obravnave državljanov tretjih držav;
4. na področju upravljanja z migracijskimi tokovi.

Evropski svet je zadolžil Komisijo, da ustanovi t. i. scoreboard, ki bo vsakega pol leta poročal o dosežkih izpolnjevanja določil Amsterdamske pogodbe in tamperejskega sveta (Bosswell 2002: 3).

Kljub modernim določilom vrha v Tampere-ju, kot sta skupna azilna politika in vključitev zunanje politične dimenzije v migracijsko politiko, kar predstavlja sodelovanje z državami izvora (Oberstar v Zaletel 2004: 34), pa obstajajo tudi kritike tamperejskega vrha. Tako po nekaterih teorijah »...sklepi v Tampere-ju v bistvu pomenijo nazadovanje od zahtev v Maastrichtu v tistem delu, kjer je državam naloženo, da pravice priseljencev iz tretjih držav 'le čim bolj približajo' pravicam svojih državljanov, ne pa že zagotovijo, in to v skladu z lastno nacionalno zakonodajo in tradicijo...« (Verlič Christensen 2002: 33).

Na zasedanju v Tampere-ju je bila pozornost poleg vprašanjem azila in meddržavnega

sodelovanja, namenjena tudi enakomerni porazdelitvi bremena priseljencev.

Države članice, ki so najbolj izpostavljene valovom priseljencev in države z največjim številom beguncev poleg pravičnejše delitve beguncev in priseljencev po sistemu kvot zahtevajo tudi denarno solidarnost oz. izplačevanje denarnih nadomestil članicam, ki nase prevzamejo največji delež beguncev. Mnoge države namreč v bilateralnih meddržavnih sporazumih uporabljajo kvote, čeprav število sprejetih delavcev ni stalno in se spreminja glede na cilj programa in državo izvora. Vlade držav članic letno po posvetu z ustreznimi akterji (industrija, delodajalci, sindikati in zavodi za zaposlovanje) določajo kvote tako, da jih prilagajajo potrebam trga dela. Kvote so navadno določene glede na posamezne sektorje zaposlovanja, nekatere države članice pa določijo tudi posebne kvote za posamezne geografske regije, v nekaterih primerih pa tudi za države izvora. Nekateri od držav določijo relativno visoke kvote za sezonske delavce, saj se je v preteklosti večkrat izkazalo, da je domače delavce, ki bi opravljali določena dela oz. tiste ki so se pripravljene znotraj države seliti na območje, kjer obstaja potreba po delavcih, zelo težko najti. Preferenčne kvote lahko tako kratkoročno olajšajo sodelovanje z izvornimi državami, vendar hkrati dolgoročno ovirajo sodelovanje s tretjimi državami, ki jim takšna vrsta sodelovanja ni bila ponujena. Poleg sistema kvot in denarne solidarnosti pa naj bi za učinkovitejšo azilno in migracijsko politiko Evropska Unija okrepila tudi sodelovanje s tistimi državami, iz katerih priseljenci najbolj množično emigrirajo, npr. Maroko, Irak, Somalija, Afganistan in ostalimi državami izvora (Pastore 2002: 112). Hkrati s tem pa naj bi se vse države EU odločno borile tudi proti vsem oblikam nezakonitega priseljevanja.

Zasedanje ES v Laekenu

Zavezanost političnim smernicam in ciljem, sprejetim na vrhu v Tampere-ju na Finskem, je Evropski svet med drugim potrdil tudi na rednem zasedanju ob zaključku predsedovanja Belgije EU, ki je potekalo 14. in 15. decembra 2001 v Laekenu. Zaradi počasnejšega napredka na področju azilne in migracijske politike od načrtovanega naj bi Evropski svet, skladno s sklepi iz Tampere-ja, v najkrajšem času sprejel skupno politiko na področju azila in priseljevanja, s katero bodo skladno z načeli Ženevske konvencije iz leta 1951 obdržali

ravnotežje med zaščito beguncev, boljšo kvaliteto življenja ter sprejemnimi možnostmi držav EU. Države članice EU bodo morale sprejeto zakonodajo s tega področja prenesti v svoje pravne sisteme. Za boljšo učinkovitost naj bi skupna azilna politika in politika priseljevanja vsebovala ukrepe za:

- integracijo politike migracijskih tokov v zunanjo politiko EU;
- razvoj evropskega sistema za izmenjavo informacij o azilu, migracijah in državah izvora;
- izvajanje EURODAC (European Data Archive Convention)³ – baza podatkov, vzpostavljena z Uredbo Sveta z dne 11. december 2000 in uredbe za učinkovitejše izvajanje Dublinske konvencije;
- sprejem skupnih standardov o postopkih za pridobitev azila, sprejem in ponovno združitve družin, ki morajo zagotoviti možnost pomoči prosilcem azila ter
- pripravo posebnega programa za boj proti diskriminaciji in rasizmu.

Dublinska pogodba

Z boljšim nadzorom zunanjih meja EU naj bi države dodatno pripomogle tudi k boju proti terorizmu, ilegalnemu priseljevanju in trgovanju z ljudmi. Zato je Evropski svet pozval Evropsko komisijo in Ministrski svet k pripravi ukrepov za sodelovanje med njunimi službami in oddelki, ki so odgovorni za nadzor zunanjih meja, ter k pripravi skupnega sistema za podeljevanje vstopnih vizumov. Poleg tega Evropski svet nalaga Ministrskemu svetu, da pripravi dopolnjen predlog o postopku pridobivanja azila, ponovni združitvi družin in uredbi »Dublin II«. Na podlagi uporabe Dublinske pogodbe v praksi se pojavljajo predlogi za spremembe nekaterih členov te pogodbe, ki bi lahko pomembno vplivali na boj držav članic EU proti ilegalnim migracijam. Novi člani naj bi med drugim poudarjali, da je vsaka država članica odgovorna drugim državam članicam za ilegalne migrante, ki ostajajo dalj časa v njej (ICMPD 2002: 41). Tako naj bi Ministrski svet tudi pospešil postopke za pripravo in sprejem standardov, definicije pojma begunec in oblik dodatne varnosti (Cinac 2003: 19–20).

---

³ EURODAC je evropska podatkovna zbirka prstnih odtisov, ki je bila zasnovana samo za identifikacijo prosilcev za azil. Vsem prosilcem nad 14 let starosti se, ko zaprosijo za azil, in sicer bodisi v EU ali izven nje, sedaj v rutinskem postopku odvzamejo prstni odtisi. Prstne odtise nato v digitalnem formatu posredujejo osrednji enoti znotraj Evropske komisije, kjer se opravi avtomatska primerjava z ostalimi prstnimi odtisi, ki so shranjeni v podatkovni zbirki. S pomočjo tega postopka pristojni organi vidijo, če je prosilec vstopil v EU brez potrebnih dokumentov, in če je že v kateri drugi državi članici zaprosil za azil (Evropska komisija 2004).

Predlagana je bila tudi izdelava Zelene knjige, ki bi analizirala možne postopke in akcije na poti k izdelavi skupne »politike vračanja« tujcev ter razvoj finančnih instrumentov za uresničevanje te politike. Komisija je v ta namen izdelala Zeleno knjigo o omenjeni temi in sprožila razpravo o temi znotraj držav članic. Odzivi naj bi pokazali, ali komisija deluje v pravi smeri. Članice so se strinjale s predlogi Komisije in Zelena knjiga o skupni politiki vračanja ilegalnih migrantov je bila sprejeta 10. aprila 2002. Poudarek dokumenta je predvsem na dvostranskih sporazumih o vračanju tujcev, kar predstavlja partnerstvo s tranzitnimi in izvornimi državami pri reševanju problema ilegalnih migracij.

Vrh v Seville

Nadaljnji korak na poti k skupni imigracijski in azilni politiki EU je pomenilo srečanje v Seville, ki je potekalo od 21. – 22. junija 2002 pod predsedovanjem Španije EU. Poudarek srečanja je bil predvsem na boju proti ilegalnim migracijam in tihotapljenju ljudi. V ta namen naj bi se okrepilo sodelovanje s tranzitnimi in izvornimi državami, glavnimi viri ilegalnih priseljencev v EU, predvsem v obliki sporazumov o vračanju. Države članice naj bi tudi preučile in določile seznam »tretjih držav«, katerih državljani bodo za vstop v Unijo potrebovali vize, uvedle skupni sistem za zbiranje podatkov o vizah, pripravile programe repatriacije ter sprejele zakonske podlage za boj proti tihotapljenju ljudi. Skladno z odločitvami, bosta Komisija in Parlament pospešila pripravo zakonskih podlag za skupno imigracijsko in azilno politiko, kot so npr. skupni standardi za azilne postopke in minimalni standardi za podelitev statusa begunca. Poudarek teh določil je na preprečevanju imigracij, saj EU vse bolj utrjuje svoje zunanje meje, države članice EU pa poostrujejo svoje zakone o priseljevanju tujcev.

Svet v Solunu

Svet EU v Solunu (Thessaloniki, 19. in 20. julij 2003) je ponovno najprej posebej poudaril potrebo po urejevanju legalnih migracijskih tokov in potrebo po učinkoviti integracijski politiki priseljencev, znotraj tega pa je pozdravil tudi direktivo Sveta glede družinskega

združevanja (Direktiva 2003/86/EC o pravicah združevanja družin) in statusa stalnega bivanja.

Iz kratkega pregleda razvoja politike EU na področju migracij je razvidno, da v migracijski politiki EU obstaja mnogo protislovij, ki se rešujejo sproti, po potrebi. Sodelovanje med državami članicami na področju migracijske politike je tako na eni strani nastalo kot eden od stranskih produktov oblikovanja skupnega notranjega trga in s tem povezanega prostega pretoka oseb, kjer se prost pretok oseb nanaša le na državljane članic EU, medtem ko za državljane tretjih držav obstajajo drugačna pravila in omejitve. Na drugi strani pa je države članice k oblikovanju skupne migracijske in azilne politike vodilo tudi spoznanje, da sama zapora zunanjih meja EU ne more ustaviti nadaljnjih migracij in uveljavilo se je prepričanje, da je treba migracije uravnati. Države članice EU so torej spoznale, da je medsebojno sodelovanje na tem področju nujno, vendar se je pri tem znova močno poudarilo načelo suverenosti posameznih držav znotraj EU. Gre namreč za vprašanje nadzora ozemlja, ki je bistveni del definicije suverenosti. S tem pa je povezano tudi vprašanje o varnosti države, in tako ima migracijska politika EU močno poudarjeno varnostno dimenzijo. Gre za nekakšen premik od nadzora ozemlja k nadzoru prebivalstva v Evropi brez mej, kjer sta vprašanji notranje in zunanje varnosti postali močno povezani (Geddes 2000: 94).

Iz razvoja skupne migracijske politike tako lahko ugotovimo, da je vprašanje migracij postalo tema pogovorov med državami EU šele v trenutku, ko migracije niso bile več nujne za hiter in uspešen ekonomski razvoj in ko je, po drugi strani, državam EU postalo jasno, da jih z restriktivno domačo politiko ni mogoče ustaviti. V oblikovanju skupne politike na področju migracij in azila je bila torej od samega začetka močno poudarjena politična dimenzija in s tem povezano vprašanje varnosti držav, ki je posebno močno stopilo v ospredje po koncu hladne vojne. Kakorkoli že, države članice EU so skupno migracijsko politiko razvijale v duhu liberalnega institucionalizma, v smislu, da je kontrola migracij lažja, če obstajata neki mednarodni režim in sodelovanje med državami.

4. PREGLED MEDDRŽAVNIH MIGRACIJ V EVROPI

Pregled razvoja meddržavnih migracij v Evropi po letu 1945 oriše razmere in dejavnike v določenih časovnih obdobjih, ki so povzročili povečan obseg in pomen tako legalnih kakor ilegalnih migracij. Migracijski procesi so namreč neustavljivi in dobivajo vedno nove oblike in smeri gibanja; medtem ko nekatere pojavne oblike migracij prenehajo obstajati, nastajajo nove, druge pa se spreminjajo (Klinar 1985: 65).

Razvoj mednarodnih migracij na evropskih tleh lahko smiselno razdelimo v tri časovna obdobja:

Obdobje od leta 1945 do 1973/74

Obdobje po koncu 2. svetovne vojne so obeležile različne oblike političnih preseljevanj, sledilo pa jim je še obdobje ekonomskih migracij, z vrhuncem 60. in 70. letih (Klinar 1985: 65). Države zahodne Evrope so po koncu druge svetovne vojne morale najprej integrirati begunce, razseljene osebe in povratnike iz kolonij (Fassmann in Munz 1994: 7). Gospodarstva zahodne Evrope so rasla, z njimi pa tudi potreba po fizičnih delavcih (za opravljanje del, ki jih domači prebivalci nočejo opravljati). To potrebo so večinoma zadovoljevali delavci iz vzhodnih in južnih držav. Njihovo (prvotno mišljeno kratkoročno) priseljevanje je prinašalo obojestranske koristi - delavci so imeli plače, države gostiteljice pa so s tem pridobile poceni delovno silo. Na tej osnovi se je v Nemčiji, kot primeru zahodnoevropske države, ki je v tem času predstavljala eno od držav gostiteljic, lahko razvil t.i. gastarbeiterski model politike priseljevanja. Ker takrat še ni bilo svobodnega mednarodnega trga delovne sile, je bila organizacija migracij v pristojnosti nacionalne države in Nemčija je v ta namen sklenila bilateralne pogodbe z Italijo (1954), Grčijo, Španijo, Marokom, Portugalsko, Turčijo, Tunizijo in Jugoslavijo. Te bilateralne pogodbe so zagotavljale zakonske podlage za rekrutiranje in določale pogoje dela. Vendar pa so se kljub vsem koristim »gastarbeiterskega« režima v letih 1966-1967 že pojavili zametki ksenofobije, vrhunec pa je ksenofobija v Nemčiji dosegla leta 1973, v obdobju hude gospodarske recesije, ko se je vsakršno nadaljnje

priseljavanje delavcev prepovedalo (Dale v Kurnik 2002: 23).

Obdobje od leta 1973/74 do 1989

Naftni šok leta 1973 in velika gospodarska kriza, ki mu je sledila, je povzročila padec gospodarske rasti v zahodoevropskih državah ter zmanjšala potrebe držav po tujih delavcih. Priseljevanje je bilo iz tega razloga močno omejeno, večinoma je bilo možno le na zakonski podlagi o združevanju družin. Takšno je bilo od začetka tega obdobja uradno stališče imigrantskih držav, vendar pa so bili delodajalci še vedno naklonjeni tujim delavcem in je bilo v Nemčiji, v letih 1974 □ 1978 od več kot 6 milijonov prošelj za delovno dovoljenje zavrnjenih le 2,4 % vseh prošelj.

Tudi v Franciji se je priseljavanje nadaljevalo. V desetletju od leta 1975 do 1985 se je povečevalo predvsem število priseljencev iz geografsko bolj oddaljenih izvornih držav, kot so npr. Libanon, Iran, Kitajska, Zair, Mauricius (Wadia v Kurnik 2002: 24).

V tem obdobju so v javnosti in politiki zahodnoevropskih držav imigracije prvič obravnavane kot problem - migracijska politika je prišla v "visoko politiko", obravnavana je bila v parlamentih in vladah držav Zahodne Evrope. Priseljevanje v Evropo je zato postalo politično občutljiva tema, priseljence so obravnavali kot odvisneže od socialne pomoči ali odžiralce dela domačinom, saj ponujajo iste usluge za manj denarja. Migracijska politika je prešla tudi v osrednjo temo delovanja političnih strank. Nastalo je kar nekaj nacionalnih in mednarodnih nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s problemom migracij (Kofman in drugi 2000: 2-3).

Poleg naštetega se je spremenila tudi struktura migrantov: število tujih delavcev oziroma delovnih migracij je pričelo upadati, naraščati pa je začelo število iskalcev azila, predvsem iz azijskih in afriških držav. Po podatkih Fassmanna in Munza (Fassman in Munz 1994: 10) je bilo leta 1983 v 14 državah OECD le 76.000 iskalcev azila, tri leta pozneje se je njihovo število potrojilo. Trend se je nadaljeval tudi v naslednjem desetletju, leta 1992 je za azil v državah EU in EFTA zaprosilo 680.000 oseb, 438.000 od njih v Nemčiji, kjer pa so ugodno rešili manj kot 5% vseh prošelj.

Obdobje od leta 1989 do danes

Po letu 1989 so se s koncem hladne vojne in padcem komunizma srednje- in vzhodnoevropske države odprle za emigracije na Zahod. Po tem obdobju je tudi v vzhodnih državah stekel proces tranzicije in modernizacije, nekatere države pa so se celo prelevile iz emigrantskih v imigrantske; tako je na primer Madžarska leta 1988 že začela sprejemati begunce, marca 1989 pa podpisala Ženevsko konvencijo (Dovenyi in Vukovich 1994: 187-188).

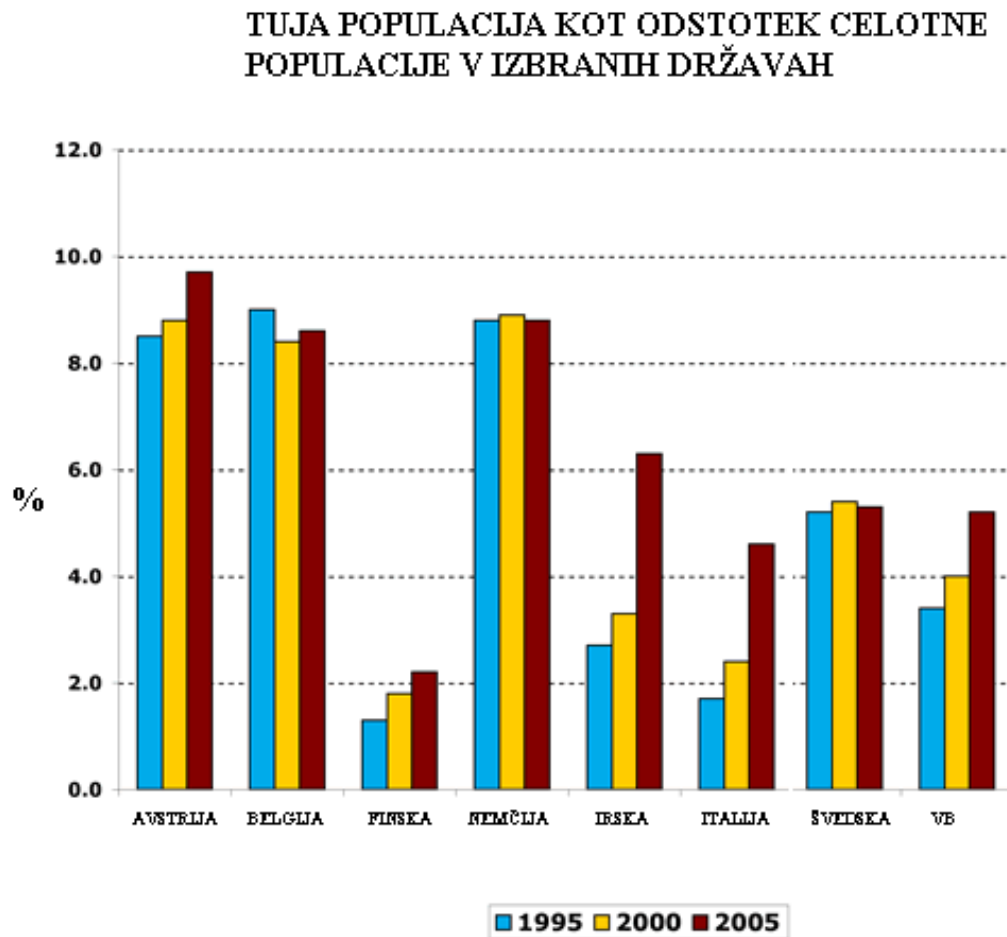
Obdobje »gastarberskega« modela migracij je v gospodarstvih držav zahodne Evrope pustilo neizbrisani pečat. Prednosti cenejše tuje delovne sile so vplivale tudi na oblikovanje migracijskih politik. Poleg tega je za takšno politiko pomembna še tipična demografska lastnost postindustrijsko-informacijskih družb: majhen (celo negativen) naravni prirastek, ki povzroči primanjkljaj delovne sile oziroma aktivnega prebivalstva, gospodarska razvitost Evrope na eni strani in velik naravni prirastek, nezaposlenost in slabša gospodarska razvitost tretjih držav na drugi strani, t.i. push-pull teorija migracij⁴.

Tako naj bi Nemčija v naslednjih 30 letih zgolj za ohranjanje obstoječega števila delovne sile potrebovala 300.000 priseljencev na leto (Dale v Kurnik 2002: 23), Avstrija pa bo po letu 2000 zaradi negativnega naravnega prirastka, upadanja števila prebivalstva in staranja potrebovala 25.000 priseljencev na leto (Fassmann in Munz 1994: 166). Takšna demografska gibanja nakazujejo, da bo prebivalstvo držav EU v naslednjih 50 letih padlo z 729 na 628 milijonov, svetovno prebivalstvo pa bo naraslo s 6 na 9 milijard, zato bo EU, da zadovolji potrebe po delovni sili, morala v naslednjih 50 letih sprejeti 75 milijonov migrantov (Tupman 2000: 277). Po ocenah OECD pa bi bile v državah EU v obdobju 2010-2020 za nevtralizacij o staranja potrebne priselitve 47 milijonov delovno aktivnih oseb (Bevc v Kurnik 2002: 23). Ta dejstva dokazujejo, da se Evropa nikoli ne bo mogla razviti v trdnjavo (angl. Fortress Europe).

---

⁴ »Push- pull« teorija mednarodnih migracij razlaga migracije kot rezultat »push« dejavnikov (nerazvitost, vojna, revščina) izvornih držav in »pull« dejavnikov ciljnih držav (npr. gospodarska razvitost, zaposlenost, blaginja, mir...) (Migration 2008).

SLIKA 4.1: Grafični prikaz števila tuje populacije kot odstotek celotne populacije v izbranih državah

Vir: MPI maj 2007.

Analize razvoja migracij na evropskem območju torej vedno znova potrjujejo zakonitost, ki jo je predstavil že Klinar (Klinar 1990: 1257) med svojimi tezami o migracijskih procesih v Evropi: zahodno-evropske države pri določanju politik mednarodnih migracij dominirajo: regulirajo imigracije in remigracije in selekcionirajo imigrante, medtem ko svoje migracijske

politike emigrantske države ne morejo uresničevati ali pa je sploh ne formulirajo.

Takšen odnos zahodnih-evropskih imigrantskih držav v določeni meri že prinaša negativne posledice za imigrantske države, predvsem v obliki ilegalnih migracij, ki v bistvu razkrivajo trenutno nemoč zahodnoevropskih držav v boju proti migracijskim pritiskom. Razlogi za to so predvsem razne administrativne omejitve in ukrepi, s katerimi želi EU zaježiti priseljevanje, predvsem prebivalcem držav tretjega sveta. Soočanje s temi ovirami pa je povzročilo novo modifikacijo migracijskih tokov, našli so novo nišo za nadaljnji obstoj- ilegalne migracije.

Učinek Trdnjave Evrope je umiranje stotine razočaranih ljudi, med katerimi so tudi morebitni iskalci azila, ki sedaj umirajo med skrivnim morskim potovanjem iz Afrike v Evropo, najsi bo čez Sredozemlje ali Atlantik. Krive so evropske procedure, ki so izredno restriktivne proti priseljencem iz sveta v razvoju. Zaradi tega so Afričani prisiljeni v sodelovanje v trgovini z ljudmi... (Videmšek 2006).

5. KLASIFIKACIJA MIGRACIJ

Kriteriji delitve migracij so različni. Appleyard (Appleyard 1991: 22) loči naslednje tipe migrantov:

- a.) stalni migranti, ki pogosto vključujejo tudi združevanje družin;
- b.) začasni pogodbeni delavci, ki v imigracijski državi ostanejo neko določeno obdobje (npr. kolikor v neki državi velja delovno dovoljenje);
- c.) začasni profesionalni migranti (intelektualni ali usposobljeni delavci, ki se navadno gibljejo med državami kot nameščenci mednarodnih podjetij);
- d.) skrivni ali ilegalni delavci;
- e.) azilanti, ki prestopajo meje z zahtevami po statusu žrtev politične diskriminacije;
- f.) begunci, ki jim je po konvenciji OZN iz leta 1951 priznan status beguncev.

Za stalne migrante štejemo tiste priseljence, ki se ne želijo več vrniti v domači kraj. Vendar se mnogi po preteku delovne dobe vseeno vrnejo v domovino, zato je včasih težko potegniti mejo med stalnimi in začasnimi migranti. Imigrantska družba stalnih migrantov ponavadi ne sprejme rada. Zaželeni so predvsem izobraženi, strokovni delavci (Appleyard 1991: 22). Razlogi za migriranje so lahko ekonomski ali politični, pogosto pa je vzrok združevanje družin.

Začasni pogodbeni delavci so navadno nekvalificirani ali polkvalificirani in v imigrantski državi ostanejo določeno obdobje. Mednje štejemo tudi sezonske delavce. Ti migranti so močno povezani s svojo izvorno emigrantsko skupnostjo in zato ne čutijo potrebe po vključevanju v imigrantsko družbo. Od nje so zato pogosto izolirani, občutijo diskriminacijo in različne omejitve. Z emigracijo si želijo izboljšati ekonomski položaj in si v emigrantski skupnosti pridobiti boljši status. Tovrstni delavci se vse bolj oddaljujejo od okolja, iz katerega so prišli, zato postane začasnost njihovega bivanja vprašljiva. Začasni ekonomski migranti so zaželeni predvsem v državah, ki doživijo hitro ekonomsko

rast, saj jim v obdobju rasti primanjkuje lastne delovne sile. Migranti se morajo vrniti, ko potrebe po tujih delavcih upadejo.

Začasni profesionalni migranti so intelektualci, ki se pogosto gibljejo med državami kot nameščenci mednarodnih podjetij (Appleyard 1991: 22). Profesionalni migranti so v imigrantski državi zaželeni, ne glede na stopnjo razvitosti države. Predstavljajo pa velik problem za emigrantsko državo, ki tako izgublja izobražene ljudi, ki bi lahko mnogo prispevali k razvoju emigrantske dežele. Ta pojav imenujemo »beg možganov« (brain-drain). Profesionalni migranti pogosto odhajajo zaradi pomanjkanja priložnosti za svoj intelektualni razvoj in napredovanje, ter zaradi izboljšanja ekonomskega položaja. Pogosto gre za mlade ljudi, ki se lažje prilagajajo in nimajo tako močnih vezi z izvorno emigrantsko družbo.

Velik problem v EU pa predstavlja predvsem naraščajoče število skrivnih oziroma ilegalnih migrantov. Migranti prestopijo mejo na nezakonit način ali pa mejo prestopijo na zakonit način, a ne upoštevajo administrativnih predpisov in zakonskih pogojev za bivanje in ekonomsko delovanje v državi.

Pri ilegalnih migracijah ločimo naslednje vrste migrantov (Pančur 2002: 5):

- a.) migrante, ki so v državo vstopili na zakonit način in imajo dovoljenje za bivanje, vendar delajo nelegalno (bodisi zato ker delo ni prijavljeno, ali pa jim bivalno dovoljenje ne dovoljuje zaposlitve);
- b.) migranti, ki so vstopili v državo zakonito, vendar je njihovo bivanje ali delo v državi nelegalno (bodisi zaradi neveljavnega ali pretečenega delovnega dovoljenja, ali zato ker nimajo dovoljenja za bivanje v državi);
- c.) migrante, ki so skrivno prišli v državo in nimajo ne delovnega, ne bivalnega dovoljenja;
- d.) migrante, ki so v državo prišli skrivoma, delajo ilegalno, vendar imajo dovoljenje za bivanje.

Problem ilegalnih migrantov bom podrobneje obravnavala tudi v naslednjem poglavju diplomskega dela.

Konvencija o statusu begunca, ki je bila sprejeta 1951 v Ženevi, opredeljuje begunca, kot osebo, ki ima razumno izoblikovan strah, da ga bodo preganjali zaradi vere, nacionalnosti, pripadnosti določeni socialni skupini, ali političnega prepričanja in se nahaja izven njegove rodne države, zaradi tega ker mu matična država ne more zagotoviti varnosti (Refugee Status Determination 2006).

Definicija begunca pa ni istovetna izrazu azil. Azil oziroma zatočišče je večpomenski izraz, ki vključuje različne kategorije oseb, ki so preganjane ali bežijo pred preganjanjem, osebe, ki iščejo začasno zatočišče zaradi drugih upravičenih razlogov, kakor tudi osebe, ki se jim dovoli začasno zadrževanje v državi. Vsaka vrsta azila vsebuje različne vrste pravic in obveznosti za posameznika, ki zaradi določenih razlogov lahko ostane in prebiva na teritoriju določene države.

6. ILEGALNE (NEZAKONITE) MIGRACIJE

Zgodovina ilegalnih migracij v Evropi sega že v leto 1920, ponoven porast pa je zabeležen v zgodnjih devetdesetih letih kot posledica demokratičnega konca hladne vojne, ko so vzhodnoevropske države poleg tega, da so same izvorne države migrantov postale tranzitne države migrantom iz Azije in Afrike (Romunija, Albanija in ZRJ),. Po podatkih EUROPOL-a⁵ na leto prestopi meje EU od 400.000 do 500.000 (Boswell 2003: 62) ilegalnih prebežnikov (Der Spiegel v Delo 2002: 14).

Ilegalne migracije so pojem, ki, kot že omenjeno, označuje različne načine prikritega vstopa v državo, vstopa s ponarejenimi dokumenti, prekoračitev začasnega dovoljenja za bivanje ali nadaljnje bivanje kljub zavrnjeni prošnji. Proučevanje ilegalnih migracij ni omejeno le na ilegalnega priseljenca, temveč zajema celotno verigo, ki pripelje do ilegalnih selitev, t.j. veriga imigrant- posrednik- podjetje pri katerem se imigrant zaposli ob prihodu v ciljno državo (Kavkler 2002: 9).

Imigranti se na pot v Zahodno Evropo podajajo po štirih glavnih vpadnicah (Der Spiegel v Delo 2002: 14-15):

SLIKA 6.1: Karta svetovnih migracijskih tokov

Vir: Wikimedia maj 2008.

⁵ EUROPOL je skrajšan izraz za agencijo EU za boj proti kriminalu, ustanovljena na podlagi Maastrichtske pogodbe iz leta 1992. Z delovanjem je pričela leta 1999 (Wikipedia 2008).

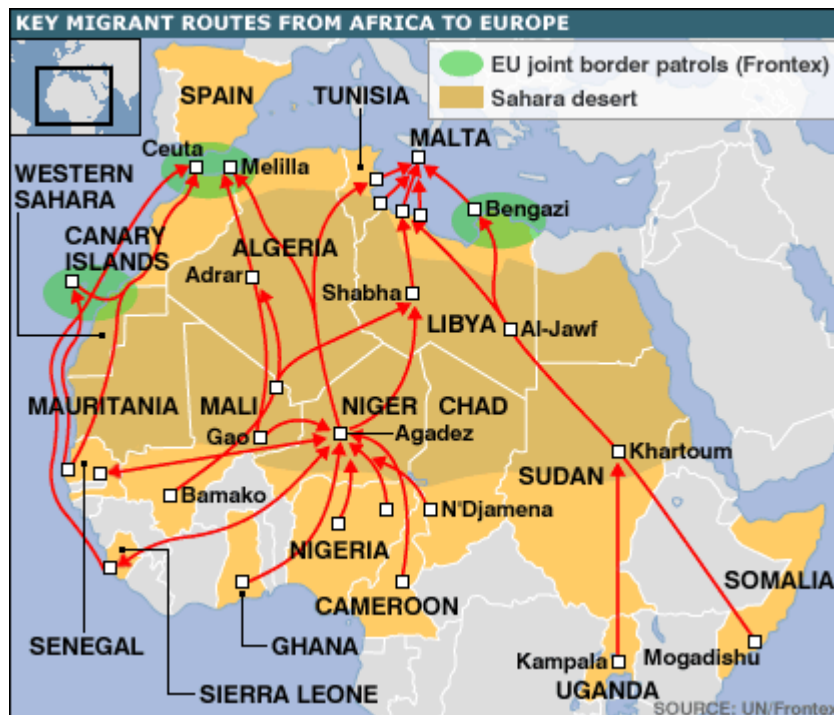
- prva vpadnica v EU se začne v Maroku in se nadaljuje preko Gibraltarske ožine naravnost v Španijo, v mesto Ceuta in Melilla; v prvi polovici leta 2006 jih je tja prispelo iz Afrike kar 8000 (Štrbić 2006: 11), vendar pa ti dve »bližnjici« v Španijo postajata vedno težje prehodni (patrulje obmejne policije- FRONTEX⁶). Dvojna meja v Melilli med Evropsko unijo in Afriko je namreč visoka že 6 metrov, opremljena je z bodičasto žico, več kot 100 kamerami za video nadzor, z mikrofonskimi kabli in infrardečim nadzornim sistemom, mesto pa obdaja v dolžini dobrih deset kilometrov. Za maroško vlado Ceuta in Melilla nista španski mesti. Med njimi ni, kot trdijo v mestni občini, nobenih uradnih stikov. Pa ne zato, ker bi tako želeli oni. Nejasen je tudi pravni status ljudi, ki jih zalotijo na ozemlju med obema ograjama. Za Špance je špansko, za Maročane maroško. Dobri pa niso niti odnosi med mestnimi oblastmi in špansko vlado. V Melilli je v začasnem centru za priseljence in iskalce azila na voljo 480 postelj, samo oktobra 2005 pa je bilo tu več kot 1600 ljudi. Čeprav lahko ostanejo v zatočišču največ tri mesece, mnogi ostanejo veliko dlje. Prebežnike španske oblasti prepeljejo na celino in z odlokom o izgonu zahtevajo, da v petih dneh zapustijo njihovo ozemlje. Seveda pa jih večina ostane v Španiji ali drugih državah Evropske unije kot nezakoniti migranti (Mednarodna obzorja 2006).

Prav zaradi varovalnih ukrepov Španske obmejne policije vse več afriških beguncev odloča za daljšo pot preko Kanarskih otokov, Bengazija in Malte. V zadnjih dveh letih se je na Malti izkrcalo že skoraj 4000 prebežnikov, kar je za majhen otok s komaj 400 000 prebivalci veliko. Vsi prihajajo iz Afrike in si pravzaprav sploh ne želijo na Malto, ampak tja zaidejo zaradi okvare na plovilu ali pa zgrešijo smer plovbe. Malta ima za sprejem prebežnikov štiri zaprte centre. Večino prebežnikov, predvsem tistih iz severnoafriških držav, s katerimi ima Malta urejene diplomatske odnose, kmalu izženejo iz države. Nekateri po nekaj mesecih dobijo status begunca ali azilanta, najbolj nesrečni pa ostanejo v teh centrih kar 18 mesecev. Potem jih morajo, po malteški zakonodaji, izpustiti na prostost.

---

⁶ FRONTEX je skrajšani izraz za Evropsko agencijo za operativno skupno delovanje na zunanjih mejah. Agencija je odgovorna za koordinacijo aktivnosti državnih čuvajev meja, da bi se zagotovila varnost meja EU s tretjimi državami (Wikipedia 2008).

SLIKA 6.2: Karta migracijskih tokov iz Afrike v EU

Vir: BBC maj 2008.

- druga smer se prične na levantinski sredozemski obali in nato vodi preko Turčije, Grčije in Albanije v južno Italijo;

Večina pribežnikov, ki pomotoma pristanejo na Malti je namreč namenjenih v Italijo, oziroma na Lampeduso. Najjužnejši italijanski otok je zadnja leta prava morska vstopna točka na tla Evropske unije. Lani se je izkrcalo tam več kot 10 000 prebežnikov. Lampedusa ima majhen center za tujce, ki lahko sprejme le 200 ljudi. Zgodilo pa se je že, da se je ob večjih navalih gnetlo tam več kot 1000 prebežnikov. Ker jih onstran Sredozemskega morja menda čaka še več kot milijon, si Italija prizadeva dobiti pomoč Evropske unije (Mednarodna obzorja 2006).

- tretja smer vodi iz Rusije in Ukrajine, ki se na Poljskem razcepi na dve poti. Ena na Nisi prečka mejo z Nemčijo, druga v široki fronti meje Madžarske, Slovenije ter predvsem Slovaške in Češke z Avstrijo.

Vstop v Evropsko unijo je Poljski prinesel velike spremembe. Meje z Belorusijo in Ukrajino so postale zunanje meje Unije in so opremljene z najsodobnejšimi napravami za odkrivanje prebežnikov. Kljub temu je čedalje večje število beguncev oblast presenetilo, tako da jim za ljudi, ki čakajo na ureditev statusa, že zmanjkuje prostora. Čečeni in drugi prebežniki zdaj že vedo, da morajo, če želijo priti v katero od drugih držav Unije, Poljsko prečkati nezakonito in prošnjo za azil vložiti v Nemčiji, Avstriji ali kje drugje, kjer so razmere in finančne možnosti zanje ugodnejše. Tihotapljenje ljudi je na evropski vzhodni meji zato dobičkonosen posel. O tem, da se razmere na Poljskem dramatično spreminjajo, govori tudi podatek, da so imeli tam lani enajst centrov za begunce, letos jih je že pet več, v njih pa čaka na nadaljnjo usodo 3500 ljudi. Poljska vlada prostorsko stisko rešuje z najemanjem prostorov za bivanje tujcev, saj ima sama le tri begunske centre, v katerih je prostora za okoli 1000 ljudi; četrtega gradi, peti pa naj bi zrasel v Przemyslu (Mednarodna obzorja 2006).

- četrta pot vodi po kopenski poti čez severni Balkan ali po morski poti v Grčijo, nekdanjo Jugoslavijo ali neposredno v Italijo. Po tej poti se vsako leto proti Zahodu poda skoraj 250.000 beguncev. Največ je Kurdov. Njihova glavna vrata predstavlja armensko mesto Van, sto kilometrov zahodno od iranske meje in 170 kilometrov južneje od svetopisemske gore Ararat. Iz mesta Van večina beguncev potuje do Istanbula, od tam pa bodisi po kopenski poti čez severni Balkan, bodisi po morju v Grčijo, nekdanjo Jugoslavijo ali naravnost v Italijo.

Tranzitne države na Balkanu načeloma ne kažejo zanimanja za zaustavljanje ilegalnih prebežnikov. Le-teh se hočejo čim hitreje znebiti. Glavna križišča na Balkanu predstavljajo Bosna, Srbija in Albanija. Med migranti na tej poti prevladujejo Iranci, Turki in Kurdi. Vendar pa postaja tudi pot z Balkana in iz Vzhodne Evrope v zahodnoevropske države, članice schengenskega območja v zadnjih letih vse težje prehodna. Znotraj schengenskega območja so notranje meje res odpravljene, vendar pa postajajo zunanje meje EU vse bolj nepropustne. Na mejah na Odri in Nisi tako patrolirajo nemško-poljske policijske enote s helikopterji in tehniko toplotnih slik, število aretacij se je zato na tem območju občutno zmanjšalo. Trdnjava Evropa krepi obrambno moč.

Boj držav članic EU proti organiziranemu tihotapljenju ljudi pa ni izkoreninil pojava ilegalnih migracij. Vedno več ilegalnih pribežnikov namreč v EU prihaja na lastno pest in se odpove uslugam organiziranih mrež tihotapcev. Pribežnikov kasneje ni mogoče enostavno izgnati iz države, saj le-ti nočejo izdati svoje narodnosti, njihova veleposlaništva pa zavračajo sodelovanje pri ugotavljanju njihove prave identitete. Mnogi od njih v EU povsem zakonito dopotujejo s turističnim vizumom, kasneje pa uničijo svoje identifikacijske dokumente in države gostiteljice ne zapustijo več.

Evropska administracija želi prav iz tega razloga poenotiti tudi politiko vizumov, da bi se otežila njihova zloraba. Kdor bo v prihodnje želel pridobiti vstopno dovoljenje oz. vizum za katero od držav unije, bo moral v svoji domovini na konzulat EU vložiti prošnjo za izdajo vizuma, fotografije za potni list in si dati vzeti prstne odtise. Pozneje ga bodo lahko – s pomočjo banke podatkov o vizumih in sistema »Eurodac« – identificirali in izgnali, tudi če bo njegov potni list izginil ("Eurodac" system 2008).

Do takrat naj bi azilante, ki prihajajo iz »zanesljivih držav tretjega sveta«, po možnosti odslovili že takoj na zunanjih mejah EU. Tako bi na primer migranti iz Gane, ki emigrirajo v Francijo preko Sahare in Sredozemskega morja, morali za azil zaprositi že v Alžiriji. Glede na politiko EU je jasno, da bi se takšne prošnje odobrile le izjemoma.

EU si prizadeva tudi, da bi se čim bolj zaprla tudi s pomočjo vzvodov zunanje politike. Svoje nove kandidatke za vstop sili, da tujcev iz Bližnjega in Daljnega Vzhoda po možnosti sploh ne spuščajo v državo. V Afriki in centralni Aziji predstavniki EU tistim vladam, ki svojim kandidatom za prebeg omejujejo svobodo s sredstvi policijske države, ponujajo različne ugodnosti.

7. PROBLEMATIKA ILEGALNIH MIGRACIJ

Že nekaj časa je možno opazovati trend množičnega naraščanja ilegalnih migracij, katerih vplivi se odražajo tako na ekonomski kot socialni ter politični ravni. Proučevanje ilegalnih migracij je še posebej težavno, saj o njih niso na razpolago natančni podatki. (Salt 2005: 34) Po ocenah haaškega policijskega urada EUROPOL na leto prestopi meje EU 500.000 ilegalnih pribežnikov. Po ocenah nekaterih pa naj bi bile te številke še dva do desetkrat višje (Cinac 2003: 39).

Večina raziskav (OECD 1999) kaže, da ilegalne migracije nimajo izrazito negativnih ekonomskih vplivov na imigrantsko državo. Vplivi na trg dela imigrantske države so zelo podobni vplivom legalnih migracij in so predvsem odvisni od značilnosti imigranta (izobrazbe oziroma znanja, časa bivanja, sektorja v katerem se zaposluje ipd.) ter razmerja med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, in ne od njegovega statusa (legalen, nelegalen). Zakonodaja EU je tista, ki naredi migrante ilegalne, saj le-ta določa, kdo sme vstopiti v državo, ostati in delati legalno in kdo ne. Pravica vsake države pa je, da odloča o tem, kdo lahko vstopi in biva na njenem ozemlju ter določa pogoje bivanja. Ilegalne migracije se pojavljajo po vsem svetu. Tako v državah z zelo liberalnim sistemom, odprtim za imigracije (ZDA), kot tudi državam z režimom zaprtih meja (EU) pa do sedaj ni uspelo preprečiti nezakonitih migracij in neregularne nastanitve tujcev.

8. PROFILACIJA NEZAKONITIH MIGRANTOV

Pri odkrivanju obsega in značilnosti ilegalnih migracij obstajajo določeni problemi, saj se nelegalni migranti ne prijavijo pri oblasteh ciljne države, zato si je težko ustvariti jasno sliko obsega nelegalnih migracij v državah članicah EU. Ocene nelegalnih migracijskih tokov temeljijo le na obstoječih pokazateljih, povezanih s tem pojavom (število zavrženih vstopov in odstranitvev, zajetje nelegalnih migrantov na mejah ali v državi, zavržene prošnje za azil, prošnje za pridobitev mednarodne zaščite...) Tej statistiki je potrebno dodati še upoštevanja vredno število tistih, ki ne zaprosijo za nobeno obliko mednarodne zaščite, saj v območje EU vstopijo legalno ali pa le »podaljšajo« svoje bivanje v EU.

Z namenom oblikovanja učinkovite politike za rešitev v boju s tem pojavom, je pomembno ugotoviti in razumeti, kdo so ti nelegalni migranti in zakaj prihajajo v EU. Raziskave profila nelegalnih migrantov v EU so namreč precej pičle. Statistike pa kljub temu kažejo, da največji odstotek nelegalnih priseljencev predstavljajo moški med 20. in 30. letom, ki so mladi, mobilni in pripravljeni na tveganje. Med nelegalnimi migranti je bil opazen povečan delež mladih žensk in bistveno manjši delež starejših ljudi obeh spolov. Statistike v državah članicah kažejo tudi, da so nelegalni migranti pretežno nizko izobraženi in torej na splošno ne ustrezajo trgu dela. Spet druge statistike pa kažejo, da število izobraženih migrantov, ki se za migracijo odločijo v iskanju boljših življenjskih pogojev raste. Nelegalni migranti svoje odločitve sprejmejo navkljub različnim ostalim dejavnikom, kot so npr. visoka cena nastanitve ter tveganje, da jih bodo mejne oblasti prestregle in sodno preganjale. Ko prispejo v EU, si mnogi uspejo najti delo v območjih sive ekonomije, kar kaže na jasno povezavo med nelegalnimi priseljenci in nezakonitim trgov delu. Ocenjuje se, da v EU siva ekonomija dosega med 7-16 % bruto domačega proizvoda 22 držav članic EU, čeprav le-tega tega nikakor ne ustvarjajo izključno nelegalni priseljenci. Nezakoniti migranti se najpogosteje preživljajo z delom v sektorjih, ki zahtevajo nizko stopnjo izobrazbe (gradbeništvo, kmetijstvo, gostinstvo...) (Miles v Huysmans 2006: 74). Pogosto jih najemajo za opravljanje del, za katera med domačimi delavci ni povpraševanja. Izobraženi nelegalni priseljenci prav tako težko najdejo delo v sektorju, za katerega so se izučili, ne samo zato ker nimajo ustreznih delovnih dovoljenj, ampak tudi zato ker njihove kvalifikacije znotraj EU niso priznane. Ti

ljudje delajo v državi članici na črno, v sektorjih, ki zahtevajo nizko stopnjo izobrazbe. Pogosto pa je plača precej višja od tiste, ki bi jo v svoji domovini dobivali za opravljanje dela, za katero so se izučili.

9. NAČINI PREPREČEVANJA ILEGALNIH MIGRACIJ IN ILEGALNEGA ZAPOSLOVANJA V EU

Zatiranje nezakonitih tokov imigracije predstavlja eno prioriternih nalog imigracijske politike EU. Glavni ukrepi poostrelega nadzora vstopa v EU, s ciljem boja proti ilegalni migraciji so izvajanje poostrene kontrole na mejnih prehodih na zunanji meji, v skladu s schengenskimi standardi; nadzor območij, kjer je gibanje omejeno (predvsem v pristaniščih in letališčih), kontrola trajektov v času vkrcavanja in izkrcavanja; preprečevanje pobega ilegalcev, še preden se določi njihova identiteta ali izreče ustrezen ukrep; takojšnje in sistematično vračanje tujcev, ki ne izpolnjujejo pogojev za vstop v območje EU, poostrena policijska kontrola na glavnih prometnih poteh v notranjosti; jemanje in registracija prstnih odtisov tujcev, katerih identitete ni mogoče določiti po sistemu »Eurodac«.

Schengenski informacijski sistem tako predstavlja pomembno pridobitev pri nadzoru zunanjih meja EU. Učinkovito reševanje problema ilegalnih priseljencev je namreč mogoče le ob tesnem sodelovanju med organi pregona, drugimi državnimi organi in delodajalci pod pogojem, da vsak izmed njih prevzame del odgovornosti. Zatiranje nezakonitega priseljevanja se začne s poostritvijo nadzora potnikov na mejnih prehodih na meji sami, in se nadaljuje v notranjosti države z izvajanjem kontrole dokumentov, preverjanjem identitete priseljenca in ugotavljanjem njegovega statusa.

Izvajanje kontrole priseljevanja v EU se pri preprečevanju ilegalnega priseljevanja kaže skozi sistem sporazumov o vračanju ilegalnih imigrantov (Tranhardt 1999: 304). Le-ti opravljajo dve funkciji:

- prenašajo skrb in breme ilegalnih migrantov na drugo državo pogodbenico, v katero se vrnejo;
- prelagajo odgovornost za zatiranje ilegalnih tokov na tretje države. Sklenitev takega dogovora lahko sproži verižno reakcijo sklepanj vrste sporazumov o vračanju, saj želi dotična tretja država, na katero je članica EU prenesla breme ilegalca, to odgovornost prenesti naprej.

Pri reševanju problema ilegalnih migrantov so torej bistveni cilji politik, kot so reševanje

globljih vzrokov ilegalnih migracij; zagotavljanje zaščite tistim, ki jo potrebujejo, preprečevanje izkoriščanja ilegalnih migrantov; zagotavljanje osnovnih človekovih pravic migrantov; preprečevanje trgovanja z migranti; ter zaščita migrantov pred rasizmom in ksenofobijo.

10. MNOŽIČNE MIGRACIJE IZ MENA REGIJE

Države MENA regije lahko predstavljajo tako države izvora, kakor tudi tranzitne in ciljne države (Geddes 2004: 1):

1. Migranti lahko zapuščajo države MENA regije in se napotijo v države članice EU, v želji za boljšimi ekonomskimi možnostmi, zaradi združitve družine ali v iskanju zatočišča.
2. Migranti lahko potujejo preko MENA držav na poti proti EU. Maroko in Tunizija sta tako navadno državi, kjer se na poti v države članice EU zaustavljajo migranti iz Zahodne Afrike, medtem ko je Turčija država, kjer se na poti proti Evropi zaustavljajo predvsem migranti iz Iraka in Afganistana.
3. Migranti se lahko priseljujejo tudi v države MENA regije v iskanju novih možnosti ali zaradi okrnjenih možnosti nadaljnjega potovanja v EU kot posledic poostrenih mejnih kontrol.

10.1 Gospodarski vidiki preseljevanja

Veliko območij Bližnjega Vzhoda in Sredozemlja se sooča z rastočim viškom delovne sile, predvsem v mlajših generacijah. Med tretjimi državami od koder prihajajo priseljenci v EU posebej izstopajo Alžirija, Maroko, Tunizija, Indija in Pakistan. Soočeni z nezaposlenostjo, nizkimi plačili in slabimi delovnimi razmerami se vedno več ljudi odloča poiskati delo v drugih delih sveta, posebno znotraj EU.

Pri iskanju vzrokov za takšno stanje v bližnjevzhodni regiji in Sredozemlju se strokovnjaki večinoma srečujejo s problemi kot so slabo vodenje ekonomije držav, visoka nataliteta in naraščanje števila delovne sile, regionalne neenakosti kot posledica procesa globalizacije in moderne ekonomije prostega trga, ki zmanjšujejo javno potrošnjo in število prostih delovnih mest. Poleg ekonomskih dejavnikov pa na odločitve za preselitev vplivajo tudi slabe razmere v vladanju posameznih držav, politične nestabilnosti, kršenje človekovih pravic ter ogroženost regije pred civilnimi konflikti in oboroženimi spopadi.

Takšni pogoji pa poleg izseljevanja prebivalstva in iskanja boljšega življenja izven regije, preprečujejo tuje investicije v regijo in prisilijo države, da večji del proračuna vlagajo v

obrambne namene in v razvoj državne varnosti.

Migracijske pritiske iz MENA regije je torej možno omejiti le z povečanim ekonomskim razvojem povečano varnostjo državljanov držav MENA regije.

TABELA 10.1: Pritok iskalcev azila po nacionalnosti

Variabla	Iskalci azila po nacionalnosti				
Spol	Skupno				
Leto	2005				
Država	Francija	Nemčija	Italija	Španija	Velika Britanija
Država izvora					
Iran	116	929	65	23	3505
Pakistan	572	551	411	7	2290
Afganistan	135	711	76	10	1775
Irak	124	1983	118	41	1595
Nigerija	976	608	536	726	1230
Sudan	409	187	637	83	990
Turčija	3867	2958	168	21	950
Palestinski upravni teritoriji	70	0	139	0	445
Sirija	33	933	3	35	390
Alžirija	2018	433	6	406	310
Gana	113	459	407	18	250
Liberija	90	85	259	32	190
Libijsko Arabska Jamahirija	10	52	6	1	185
Jemen	5	62	0	0	70
Egipt	36	56	7	7	70
Izrael	5	35	0	1	60
Kuvajt	0	0	..	0	55
Maroko	59	186	94	55	35
Čad	155	5	7	2	15
Turkmenistan	0	10	..	0	15
Nigerija	17	49	63	8	10
Savdska Arabija	0	2	0	0	10
Kazahstan	103	38	0	1	10
Katar	..	..	..	..	5
Oman	0	0	..	..	5
Združeni Arabski Emirati	..	0	..	..	0

Vir: OECD 2008.

10.2 Migranti in človekove pravice

Po napadu na ZDA, 11.9.2001 pa se je spremenil tudi odnos prebivalcev ciljnih držav do islamskih priseljencev. Le- ti naj bi namreč predstavljali grožnjo nacionalnim interesom držav prejemnic. Priseljenci so torej podvrženi različnim načinom diskriminacije in marginalizacije. Migranti, ki so ujeti pri poskusu nezakonitega prečkanja državne meje, so lahko soočeni z priporom ali deportacijo in se jim odvzame pravica do vložitve prošnje za azil, četudi prihajajo iz države, v kateri se odvija oboroženi konflikt ali politični pregon. Čeprav se povečuje pritisk na tranzitne države s strani EU glede omejevanja ilegalnih migracij, so možnosti sodelovanja le-teh z MENA regijo okrnjene, vsaj dokler se ne vzpostavi ustrezna iniciativa za posredovanje in povečanje storilnosti znotraj MENA regije, predvsem preko mednarodnih vladnih in nevladnih organizacij.

10.3 Statistika izseljevanja iz držav MENA regije

Kot odgovor na vprašanja kolikšna je količina migracije iz držav MENA regije lahko dobimo le približne odgovore, saj statistika ni podana tako s strani vseh izvornih držav, kakor tudi ne s strani vseh ciljnih držav. Tako se statistični podatki od vira do vira lahko bistveno razlikujejo.

Podatki, pridobljeni s strani največjih držav izvora, z izjemo zalivskih držav in Libije podajajo podatke o 4.319.598 izseljencev iz 8 arabskih držav (Maroko, Alžirija, Tunizija, Egipt, Palestina, Jordanija, Sirija, Libanon) v letu 2000. Podatki, vključujoči tudi zalivske države kot ciljne države pa podajo trikratno število izseljencev, kar predstavlja 13.055.340 prebivalcev. Največji delež slednjih predstavljajo begunci iz Palestine. Če izvzamemo le-te se število izseljencev, glede na statistiko izvornih držav, zmanjša kar na 8.347.869, kar je kar dvakrat večja vrednost kot jo kažejo statistike ciljnih držav (EU).

TABELA 10.2: Primerjava med štetjem migrantov v državi izvora v arabski regiji in v ciljni državi znotraj EU

DRŽAVA IZVORA	ŠTETJE MIGRANTOV			
	CILJNA DRŽAVA (EU)	DRŽAVA IZVORA	DIFERENCA (IZVORNA-CILJNA)	
			ABSOLUTNA	RELATIVNA
ALŽIRIJA, 1995	766966	991796	224830	29%
EGIPT, 2000	126126	436000	309874	246%
LIBANON, 2001	111261	157030	45769	41%
MAROKO, 2004	1634986	2616871	981885	60%
PALESTINSKI TERITORIJ, 2002 **	3741	295075	291334	7788%
TUNIZIJA, 2003	358269	695765	337496	94%
SKUPAJ	3001349	5192537	2191188	73%

Vir: Fargues 2006.

10.4 Povezanost arabskih emigrantov z Evropo

Glede na podatke, ki so na razpolago s strani 5 izvornih držav, EU predstavlja najbolj priljubljeno ciljno državo arabskih emigrantov in gostuje kar 59% le-teh. Zalivske države in Libija sledijo EU, ostale države, vključno ZDA pa si delijo precej manjše deleže (Fargues 2007: 14).

Izvirne države in njihova geografska lega so ključnega pomena za izbiro ciljnih držav. Tako se preseljenci iz držav MAGREB-a⁷ večinoma odločajo za migriranje v Evropo. Najbolj množično tako migrantje iz MAGREB-a za ciljno državo izbirajo Francijo, Španijo, Italijo in Nemčijo. Najbolj množično se zanje odločajo priseljenci iz Maroka, Alžirije, Tunizije in Egipta.

---

⁷ MAGREB je regija Afrike, ki zajema področje severno od puščave Sahara in zahodno od reke Nil. Vključuje države Maroko, Zahodno Saharo, Alžirijo, Tunizijo, Libijo in po nekaterih pojmovanjih tudi Mavretanijo ter španski eksklavi Ceuto in Melillo (Wikipedia 2008).

TABELA 10.3: Emigranti iz MENA regije v državah članicah EU, glede na statistiko ciljnih držav

CILJNA DRŽAVA	DRŽAVA IZVORA								
	ALŽIRIJA	EGIPT	JORDANIJA	LIBANON	MAROKO	PALESTINA	SIRIJA	TUNIZIJA	SKUPAJ
AVSTRILIJA	330	4721	291	382	515	118	583	1194	8134
BELGIJA	7221	793		1045	83631		815	3263	96768
CIPER	19	2609	222	1386	33	182	1638	19	6108
ČEŠKA	366	130	134	191	105	72	315	196	1509
DANSKA	456	637	652	5361	3226	0	1037	508	11877
ESTONIJA	1	1		1	1				4
FINSKA	225	210	132	95	613	10	134	183	1602
FRANCIJA	685558	15974	933	33278	725782	468	10826	260622	1733441
NEMČIJA	17308	14477	10435	47827	79838		28679	24243	222807
GRČIJA	267	7448	672	1277	526		5552	231	15973
MADŽARSKA	216	178	131	90	23		487	23	1148
ITALIJA	15750	40879	2011	3333	223661	389	2505	58628	347156
IRSKA									
LATVIJA	8	8	9	88	6		16		135
LITVA	2	3	14	119					138
LUXEMBURG	103	27	2	36	252	1	1	138	560
MALTA									
NIZOZEMSKA	4013	10982	833	2861	168400		6663	4117	197869
POLJSKA									
PORTUGALSKA	135	115	88	187	778	11	81	54	1449
SLOVAŠKA									
SLOVENIJA									
ŠPANIJA	46278	2501	1297	1442	511294		2579	1566	566957
ŠVEDSKA	531	662	594	2238	1475		4801	871	11172
V.B.	10672	24705	3105	10454	12351	2490	4167	3070	71014
EU	789459	127060	21555	111691	1812510	3741	70879	358926	3295821

Vir: Fargues 2006.

Ves ta obseg emigracije (1.540.000 emigrantov) je viden v EU (87%), predvsem v Franciji (434.000), Španiji (358.086) in Italiji (207.250), ki so tudi geografsko gledano najbližje Maroku kot državi izvora. V Španiji se je število arabskih priseljencev glede na leto 1995 v letu 2005 povečalo kar 4.6- krat in predstavlja 21.9% letno rast. Prebivalci Maroka predstavljajo povprečen % letne rasti 2,8%.

TABELA 10.4: Državljeni izbranih arabskih držav, ki živijo v Španiji (1998-2005)

DRŽAVLJANI DRŽAV MENA REGIJE, KI SO NASTANJENI V ŠPANJI (2006)	1998	2005	RAZLIKA 1998-2005	LETNA STOPNJA RASTI %
ALŽIRIJA	5,924	46,278	40,354	29.4
EGIPT	799	2,501	1,702	16.3
MAROKO	111,043	511,294	400,251	21.8
TUNIZIJA	528	1,566	1,038	15.5
JORDANIJA	696	1,297	601	8.9
LIBANON	1,072	1,442	370	4.2
SIRIJA	1,187	2,579	1,392	11.1
7 DRŽAV SKUPNO	123,247	568,962	445,708	21.9

Vir: Fargues 2006.

Splet notranjih (demografski pritiski, nezaposlenost...) in zunanjih dejavnikov (potreba po tujih delavcih) bo lahko povzročal stalne migracijske pritiske tudi v prihodnosti. Ni pa nujno, da se bo tovrsten pritisk izrazil v dejanski migraciji, saj ciljne države arabskih emigrantov vse bolj zapirajo svoje meje za namen migracij.

11. NACIONALNOVARNOSTNE IMPLIKACIJE MNOŽIČNIH MIGRACIJ

Oprelitev pojma nacionalne varnosti se je bistveno spreminjalo skozi čas in družbeni razvoj. Tradicionalnim, militarističnim opredelitvam pojma nacionalne varnosti so se postopoma pridruževali modernejši vidiki razumevanja varnosti, ki so predhodne vidike sprti nadgrajevali. Varnostno vprašanje se je zato posledično vedno bolj razširjalo in v vedno večji meri vključevalo nevojaške vire ogrožanja, kamor lahko uvrstimo tudi varnostne implikacije množičnih migracij.

Nemogoče je oblikovati neko splošno, vseobsegajočo definicijo nacionalne varnosti, zato pojem nacionalna varnost obsega več različnih definicij (Buzan 1991: 16□17):

- nacionalna varnost predstavlja zmožnost nacije za realizacijo svojih nacionalnih interesov,
- nacija je varna takrat, kadar ji za izogibanje vojni ni treba žrtvovati svoji temeljnih vrednot in je le-te sposobna v morebitni vojni tudi zavarovati,
- nacionalna varnost vključuje tako tradicionalno obrambo, kakor tudi nevojaške ukrepe države za zagotovitev preživetja države kot politične celote, z namenom doseganja svojih notranjih in zunanjih (mednarodnih) ciljev,
- nacionalna varnost kot zmožnost upora države proti zunanji agresiji,
- nacionalna varnost je sposobnost države za ohranitev načina življenja, ki je še sprejemljiv za državljane in je združljiv s potrebami in legitimnimi prizadevanji drugih. Takšna nacionalna varnost vključuje tudi varnost pred vojaško agresijo ali prisilo, pred notranjimi prevrati, erozijo političnih, ekonomskih in socialnih vrednot, ki so osrednjega pomena za kakovost življenja državljanov,
- nacionalna varnost je del vladne politike, ki ima za svoj cilj oblikovanje nacionalnih in mednarodnih razmer, ki so naklonjene zaščiti ali okrepitvi osrednjih nacionalnih vrednot v odnosu z obstoječimi potencialnimi nasprotniki,
- vsako dejanje ali zaporedje dogodkov, ki drastično in v relativno kratkem času ogrozi kakovost življenja državljanov ali grozijo z omejevanjem razpona ukrepov, ki so na voljo vladi ali nevladnim entitetam znotraj države, lahko razumemo kot grožnjo nacionalni

varnosti.

Kar nekaj izmed predstavljenih definicij še vedno ne vključuje razširjenega koncepta varnosti, temveč nacionalno varnost razumejo v ožjem smislu, kot vojaški segment varnosti. Vendar pa lahko iz zgoraj naštetih definicij razberemo tudi nekaj univerzalnih elementov nacionalne varnosti:

- nedotakljivost delovanja in obstoja institucij oblasti in države
- realizacija in ohranjanje legitimnih nacionalnih interesov
- vojaška varnost
- nedotakljivost kakovosti življenja in državljanov ter njihovih osnovnih življenjskih vrednot.

Nacionalno varnost je potrebno razumeti in preučevati večplastno, pri čemer se posamezni segmenti varnosti skozi čas spreminjajo, dejavniki (vojaška, politična, ekonomska, socialna in ekološka varnost) pa se med seboj prepletajo (Buzan 1991: 19).

Nove razprave o evropski varnosti ob koncu hladne vojne postajajo vse bolj sociološke, zato Shaw (Shaw 1996: 13-14) te t.i. "varnostne premike" v v 90. letih 20. stoletja strne v štirih kategorijah:

1. Nacionalna varnost zadeva bolj varnost državnega sistema v celoti kot pa varnost posameznih nacionalnih držav in je vpeta v mehanizme v mednarodne varnosti.
2. Vojaške vire ogrožanja čedalje pogosteje nadomeščajo nevojaški dejavniki ogrožanja mednarodne varnosti.
3. Nacionalna varnost se dekonstruira, subjekt varnosti postaja družba, razumljena kot nacionalna, etnična in/ali religiozna skupnost (Weaver, Buzan, Kelstrup, Lemaitre v Shaw 1996: 14).
4. Nacionalna varnost se z države preusmerja na posameznike in skupnosti kot primarne subjekte varnosti.

Zaradi vse večje globalizacije, je v zadnjih nekaj letih mogoče opaziti zaton nacionalne države. S prenehanjem blokavske delitve so postale države vse bolj izpostavljene multinacionalnim korporacijam, transnacionalnim družbenim gibanjem in internacionalizaciji organizacij (Keohane in Nye v Little 1991: 23). Shaw (Shaw 1996: 23) pa tej trditvi nasprotuje in je mnenja, da je usihanje nacionalne države zelo relativno, saj absolutno gledano ostaja nacionalna država zelo močna, predvsem na področjih regionalnih in globalnih oblik oblasti. Omenjene oblike oblasti lahko torej skupine držav znotraj EU uporabijo v politične, ekonomske in vojaške namene ter v namene preprečevanja množičnih migracij.

Nacionalna varnost je torej danes politična in osebna dobrina, ki se kot temeljna človekova pravica uresničuje v razvitih industrijskih državah. Nacionalne države si namreč prizadevajo zagotoviti varnost vsem članom družbe. » pri nacionalni varnosti gre za stanje varnosti, v katerem je zagotovljen uravnoteženi fizični, duhovni, psihični in materialni obstoj nacionalne države v odnosu do drugih držav oz. do mednarodnega sistema kot celote« (Grizold 1999: 126).

Sodobna nacionalna varnost je torej vpeta v širše mednarodno okolje, kjer postaja odgovornost za zagotavljanje varnosti vse bolj pristojnost globalnega mednarodnega sistema. Nevojaški viri ogrožanja v tem sistemu dobivajo vse večjo vlogo, pomen vojaških virov pa upada (Grizold 2002).

Opredelevanje množičnih migracij kot nevojaškega vira ogrožanj je po koncu hladne vojne privedlo k težnjam, da bi begunce opredelili kot vir ogrožanja vojaške varnosti. Teoretik Shaw (Shaw 1996: 30) je eden od nasprotnikov takšnega pojmovanja beguncev, saj meni, da je tovrstno opredeljevanje beguncev še posebej nesprejemljivo za prostor Evropske Unije, kjer se varnostne implikacije migracij in begunstva v državah gostiteljicah odražajo večinoma v socialnih, ekonomskih in upravnih pritiskih in ne predstavljajo vira vojaškega ogrožanja držav članic.

Vendar pa Loescherjeva (Loescher 1992) kljub temu opozarja tudi na politično razsežnost množičnega priseljevanja v Evropo, ki je v globoki povezavi z njeno varnostno dimenzijo.

Problemi priseljevanja se lahko po njenem mnenju spreobrnejo v izrazito politične, v kolikor množične migracije ustvarjajo notranjepolitične nestabilnosti, meddržavne napetosti ter grožnjo mednarodni varnosti. Množična preseljevanja prebivalstva namreč ogrožajo, destabilizirajo in pritiskajo na različne podsisteme nacionalne varnosti, begunske krize in številni tokovi preseljevanj pa s preseganjem nacionalno-varnostnih okvirjev in z internacionalizacijo napetosti neposredno pretresajo tudi celotno mednarodno varnost. Varnostne posledice množičnega preseljevanja se medsebojno razlikujejo, reševanje le-teh pa je bistveno lažje in uspešnejše v gospodarsko in politično razvitejših in etnično homogenih družbah. V večnacionalnih, jezikovno mešanih, multireligioznih okoljih je ohranjanje obstoječih, velikokrat zelo labilnih družbenih ravnovesij ključnega varnostnega pomena, vsakršno njihovo redefiniranje pa lahko povzroči dolgotrajno destabilizacijo teh skupnosti.

Poleg tega se imigranti na družbeno heterogenih območjih ponavadi povezujejo s sorodnimi skupnostmi, kar predstavlja za družbeno mešana okolja še dodatno varnostno grožnjo.

11.1. Primer Španije

Španija se je v zadnjih nekaj letih iz nekdanj tipične emigracijske spremenila v imigracijsko državo. Zaradi hitrega gospodarskega razvoja je postala privlačna zlasti za priseljence iz Latinske Amerike, in kot smo videli lani jeseni, za ljudi iz podsaharskih držav, ki skušajo izrabiti dejstvo, da so španske obale blizu Afrike, poleg tega, kakor že omenjeno ob afriški mediteranski obali ležita dve španski mestni eksklavi- Ceuta in Melilla. Zaradi skokovitega porasta ilegalnih priseljencev se je socialistična vlada premierja Zapatera odločila, da bo legalizirala bivanje vseh ilegalcev, ki so v državi dlje kot pol leta. Po besedah direktorice urada za imigracije, ki deluje v okviru ministrstva za delo in socialne zadeve, so pobudo podprli tudi podjetja in sindikati, možnost legalizacije svojega bivanja pa je izkoristilo skoraj 700. 000 tujcev. Priseljenci z urejenimi papirji so pomembni tudi zato, ker podpirajo socialni sistem, saj prispevajo v zdravstveno, pokojninsko in šolsko blagajno. Do zdaj med domačini in priseljenci večjih napetosti ni bilo. Deloma zato, ker so se nedolgo tega Španci sami množično izseljevali in priseljence razumejo, deloma pa zato, ker je veliko izseljencev iz

Latinske Amerike in zaradi podobnih kulturnih, jezikovnih in verskih korenin nimajo večjih težav s prilagajanjem. Do zdaj najresnejšega preizkusa sobivanja Špancev in priseljencev, predvsem muslimanske vere, je prišlo pred 4 leti. 11. marca 2004 so islamski teroristi prvič udarili tudi na evropskih tleh. V jutranjih urah, ko so se Madridčani peljali v službe in šole, so napadalci na vlakih sprožili bombe, ki so zahtevale 192 smrtnih žrtev in okrog 2000 ranjenih (Mednarodna obzorja 2007).

11.2. Primer Francije

Fenomen migracij iz Severnoafriške in Bliževzhodne regije se je razvil že v času zahodnoevropskega kolonializma. Migranti iz omenjene regije so se priseljevali v Evropo tako za namen študija, kakor tudi, da bi pobegnili pred težkimi življenjskimi pogoji v njihovih izvornih državah. Tako se je npr. večina diaspore iz Maroka, ca. 3.000.000 oseb, naselila v Evropi, približno 50% le-te v Franciji. Zaradi te »notranje-Mediterranske« migracije je postal Islam največja manjšinska veroizpoved v Evropi. Statistike namreč kažejo, da je delež muslimanov večji od deleža katolikov v severnoevropskih, protestantskih državah, prav tako pa je delež muslimanov večji od deleža protestantov v večinsko rimo-katoliških državah. V Zahodni Evropi živi približno 15 milijonov muslimanov, vendar jih je bilo do danes le 25 izvoljenih v parlamente posameznih evropskih držav. Na primeru Maročanov v Franciji lahko ugotovimo, da se tudi po tretji generaciji živeči v Franciji, še ne izrekajo kot Francozi, tudi Francozi jih ne vidijo kot sebi enake. Večinoma so njihove državljanske pravice okrnjene bolj kakor pravice priseljencev iz drugih Evropskih držav. Kakor ostali priseljenci iz držav S-Afrike in Bližnjega vzhoda so tudi Maročani tretirani kot drugorazredni državljani, še vedno v Franciji zanje uporabljajo vzdevek »imigrant«. Tako se priseljenci znova in znova soočajo z diskriminacijo, socialno marginalizacijo in rasizmom. V Franciji so tako priseljenci novembra 2005 izvedli »migrantski punt«, ki je pustil resne posledice v pojmovanju javne varnosti v državi in povzročil velike težave zmogljivosti francoske politike, v že tako precej razvneti debati o integraciji migrantov in posledicah le-te na nacionalno varnost države. Novi izzivi se porajajo tako na področju osebne kakor tudi na področju nacionalne varnosti, zakaj se takšne travme dogajajo znotraj države v današnjem času, če pa so generacije priseljencev desetletja

delovale znotraj družb brez večjih konfliktov. Odgovor seveda povezujemo z dogajanjem po 11.9.2001 in vstankom Islamizma. Bolj verjetno pa je, da so se sred 80. let muslimanski priseljenci v Franciji končno sprijaznili z integracijo v družbo. Tako so začeli postopke za vključevanje pripadnikov manjšin v organe države in uveljavitev religioznih praks. Ta metoda pa v Evropi ni bila toplo sprejeta, saj so se že na lokalni ravni dogajali konflikti z ostalim prebivalstvom glede vprašanja graditev džamij in mošej ter nošenjem naglavnih rut v javnosti. Državno politično vodstvo pa ni moglo, ali bolj verjetno ni enakovredno zavarovalo pravic manjšine. Ta šibkost oz. nefleksibilnost je muslimansko manjšino ponovno vzpodbudila k razmisleku o nujnosti integracije. Nejasnost pa je vzpodbudila nove konflikte na ozemlju Francije (Elmadmat 2007).

Obseg ilegalnih prehajanj državnih meja EU v okviru obstoječih migracijskih tokov postaja vse bolj pereč problem, ki se odraža tudi v povečanju druge varnostne problematike, zlasti na področju kriminalitete, zdravstvenega varstva, ekologije itd.. Ilegalne migracije lahko z vrsto negativnih vplivov, kot so primarna in sekundarna kriminaliteta, zdravstvene grožnje resno ogrozijo stanje notranje varnosti v državi. Države se kakor omenjeno soočajo tudi s problemom integracije tujcev v socialno okolje ter problemom pojava ksenofobije.

Pogostokrat lahko posamezni dejavnik preseljevanja, ki predstavlja slabost za eno od držav (izvorno ali ciljno) hkrati tej državi prinaša tudi določene prednosti in obratno (Čeh 2000: 5). Tudi posledice migracij v posamezne sfere države so odvisne od samih značilnosti migracij, migrantov, vzrokov za migriranje, njihove stopnje integracije, čas bivanja v ciljni državi, in mnogih drugih dejavnikov, kar združeno lahko opredeljuje splošni vpliv migracij na določeno družbo.

12. POSLEDICE MNOŽIČNIH MIGRACIJ V EU

12.1 Kriminaliteta

Preseljevanja predstavljajo enega izmed procesov v družbah, ki ga spremljajo najrazličnejše vrste kriminala. Kriminal je še bolj opazen pri pojavu ilegalnih migracij. Tu migrant tako predstavlja tako storilca kot tudi žrtev kaznivega dejanja. Najpomembnejši element pri razvoju kriminalitete pa predstavlja mobilnost ljudi, saj imajo spremembe človeškega tako fizičnega in psihičnega ter posebej socialnega okolja izreden pomen za različne deviacije in kriminal.

Kriminaliteto, ki spremlja predvsem nezakonite migracije, lahko razdelimo na 2 stopnji:

- primarna kriminaliteta: k primarni kriminaliteti štejemo kazniva dejanja, ki so jih storili ilegalni prebežniki neposredno. Najštevilčnejša med njimi so: zloraba identifikacijskih dokumentov, ilegalni prehodi državnih meja, ropi in tatvine, trgovina z mamili...
- sekundarna kriminaliteta: področje sekundarne kriminalitete predstavlja organizirani kriminal, kamor sodijo kazniva dejanja tihotapljenja ljudi, trgovine z belim blagom, trgovina z ženskami in otroki, trgovina s človeškimi organi in krvjo, trgovina z mamili, gospodarski kriminal...

Organizirani kriminal predstavljajo različne skupinske aktivnosti v mednarodnem prostoru, katerih glavni cilj je dolgoročni dobiček. V tej sferi kriminala se obrača veliko denarja in pričakujejo visoki dobički. Organizirani kriminal se namreč navadno ne ukvarja le z eno, temveč z več oblikami kriminalne dejavnosti, ki se glede na donosnost hitro spreminjajo po obsegu in oblikah. Definicija organiziranega kriminala je torej povezana s sodelovanjem v mednarodnem okolju, saj organizirani kriminal vse bolj presega geografske meje in postaja transnacionalen (Dobovšek 1997: 30□31).

Zloraba identifikacijskih dokumentov

Poskusi nezakonitega prehoda državnih meja kažejo na razširjenost uporabe različnih ponarejenih in ukradenih identifikacijskih listin, s katerimi migranti skušajo prestopiti meje držav na legalen način. Kljub številnim varovalom v obliki in vsebini potnih listin in identifikacijskih dokumentov postaja problem pogrešanih osebnih dokumentov vse bolj pereč. Dokumenti iz tretjih držav so večinoma zlorabljeni na način, da se na njih zamenja fotografija. V prihodnosti bo torej potrebno posebno pozornost vedno znova namenjati razvoju elementov in tehnologije, ki bi omogočila čim večjo zaščito listin pred zlorabo. Rešitev za ta problem se poraja tudi v predlogi za skrajšanje veljavnosti osebnih dokumentov, ostrejših sankcijah zlorabe, zaostritvi pogojev za pridobitev novega identifikacijskega dokumenta ob izgubi starega...

Ilegalni prehodi državne meje

Državno mejo se sme prestopiti samo na za to določenih mejnih prehodih, v določenem časovnem obdobju. Pri tem mora oseba pri prestopu državne meje, mejni kontroli dolžna izročiti veljaven dokument za prestop državne meje. V prestopih državne meje, pri katerih ti pogoji niso upoštevani, govorimo o ilegalnih prehodih državne meje.

Večji delež ilegalnih migrantov državne meje prestopi peš, skozi gozdove ali travnike v bližini meja, nekateri od njih pa se ob prestopu državne meje skrivajo v osebnih ali tovornih vozilih, železniških vagonih, ladjah in čolnih. Ob njihovem odkritju, imigranti pogostokrat sploh ne vedo, v kateri državi so (Pajnik 2001: 41). V nasprotju z individualnimi pobegi pri skupinskih ilegalnih prehodih meja prevladuje organizirano vodenje oseb.

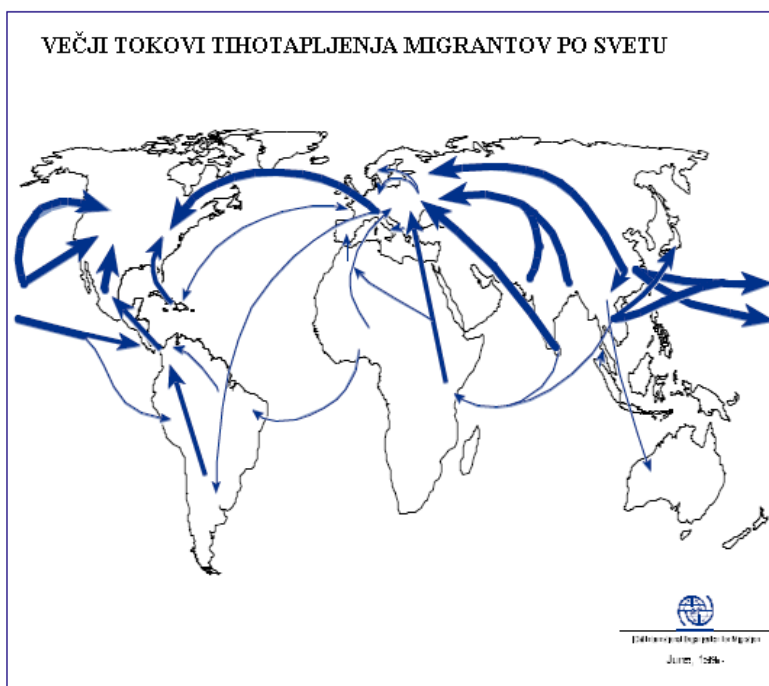
Tihotapljenje migrantov

Konvencija združenih narodov proti mednarodnemu kriminalu z dopolnjujočimi protokoli predstavlja ključni mednarodni dokument, ki opredeljuje področje ilegalnih migracij. Eden od protokolov ki spremljajo Konvencijo se nanaša na boj proti tihotapljenju migrantov po

kopnem, morju in zraku, drugi pa na preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki. Za potrebe slednjega, pomeni tihotapljenje migrantov »posredovanje pri nezakonitem vstopu v državo članico osebe, ki ni njen državljan ali nima stalnega bivališča v njej, z namenom pridobitve neposredne ali posredne, finančne ali druge materialne koristi« (Čurin 2002: 19).

Pri dejavnosti tihotapljenja ljudi je dobiček ogromen, večji kot pri trgovini z mamili. Poleg tega pa so, kazni za kaznivo dejanje tihotapljenja ljudi neprimerno nižje kot pri trgovini z mamili. Vendar pa države članice EU z vse bolj restriktivno kaznovalno politiko do organizatorjev ilegalnih migracij želijo omejiti tudi ta kazniva dejanja.

SLIKA 12.1: Večji tokovi tihotapljenja migrantov po svetu

Vir: IOM 1996.

TABELA 12.2: Cene tihotapskih storitev

Tihotapske cene:

PO MORJU:

Iz Afrike do Kanarskih otokov: 1,000-1,500 evrov

Iz severnega Maroka v Španijo: 1,000 evrov

Iz Libije v Italijo: 1,500-2,000 evrov

PO KOPNEM:

Sub-Sahara do Maroka: 1,000-2,000 evrov

Preko Malija: 1,000 evrov

Skozi Saharo: 1,700-3,400 evrov

PO ZRAKU/KOPNEM/MORJU

J Azija do Afrike v Evropo: 9,000-16,000 evrov

Vir: BBC 2007.

Trgovina z ljudmi in prostitucija

Trgovina z ljudmi je vsak prevoz migrantk in/ali trgovanje z njimi iz ekonomskih ali drugih osebnih razlogov. Obsega:

- pomoč pri nezakonitem prevažanju žensk v druge države z njihovim vedenjem in njihovo privolitvijo ali brez njihovega vedenja in njihove privolitve;*
- zavajanje migrantk glede namena migracije;*
- psihično in seksualno zlorabo žensk za namene trgovanja z njimi ter*
- prodajo žensk ali trgovanje z njimi z namenom zaposlovanja ter poročne prostitucije ali drugih oblik zlorabljanja za ustvarjanje dobička... (Escaler v Popov 2002: 6).*

Escalerovi definiciji pojma trgovine z ljudmi lahko tako dodamo še prisilno delo ali suženjstvo teh oseb, odstranjevanje organov, zbiranja in sprejemi otrok z namenom izkoriščanja. Žrtve prostitucije so večinoma ženske tujke, ki sprejemajo najrazličnejše ponudbe za delo. Dekleta in ženske so tako zlahka zavedene in prisiljene v ponujanje spolnih storitev. Gre predvsem za ženske, ki izhajajo iz držav slabimi gospodarskimi razmerami in neperspektivnost ekonomijo.

Trgovina z ljudmi in prostitucija sta neločljivo povezani s problematiko nedovoljenih drog in

zdravstvenih problemov, predvsem okuženosti z aidsom, ki ga lahko prenašajo prostitutke.

Temeljna razlika med pojmom tihotapljenja ljudi in trgovina z ljudmi je torej ta, da je pri trgovini z ljudmi prisoten element izkoriščanja in prisile oziroma kršenja osnovnih človekovih pravic. Iz migranta, ki je bil v prvotni fazi procesa stranka, se naredi žrtev, uporablja se ga tudi za nadaljnje izvajanje raznih nezakonitih dejanj v ciljni državi z osnovnim motivom pridobivanja finančnih ali kakšne druge vrste koristi s čimer je omogočeno njegovo nadaljnje izkoriščanje, kar sta tudi osrednji motiv in namen celotnega procesa.

Po drugi strani pa gre pri tihotapljenju le za omogočanje nezakonitega prehoda državne meje imigrantske države (z namenom pridobiti denar oz druge materialne koristi). Ko je tak prehod opravljen, razmerje med tihotapcem in tihotapljenim praviloma preneha obstajati, lahko pa se naprej razvije v trgovino z ljudmi, česar se migrant od začetka sploh ne zaveda.

Salt in Hogartheva (Salt in Hoghart, 2000: 22) navajata še več razlik med omenjenima pojmom:

- tihotapljenje je migracijski problem, trgovina z ljudmi pa je problem kršenja človekovih pravic (to razlikovanje je pomembno, saj tihotapljenje ogroža (imigrantsko) državo, trgovina z ljudmi pa posameznika (žrtev);
- razlikovanje med tema pojmom vključuje svobodo volje: če obstaja strinjanje osebe skozi celoten proces, potem je to tihotapljenje; če pa proces vključuje prisilo, zastraševanje, potem govorimo o trgovini z ljudmi.
- oba procesa kršita migracijsko zakonodajo v vsaj eni vpleteni državi (emigracijski, tranzitni ali ciljni).

Trgovina z ljudmi velja za eno najbolj pokvarjenih in ogrožajočih oblik ilegalne migracije. V določenih primerih pa ne spada v okvir ilegalne migracije, saj je včasih lahko vstop v državo

legalen. To pa ne pomeni, da ne gre za kaj nezakonitega - odnos med kriminalcem in žrtvijo oziroma osebo kot predmetom trgovanja to vsekakor je. Status oseb, ki so predmet trgovanja, večkrat niha med legalnim in ilegalnim, zato naj bi se fenomen trgovine z ljudmi v teh primerih obravnaval kot neregularen in ne kot ilegalen.

12.2 Zdravstvena problematika

Problematika zdravstva na področju migracij narašča predvsem zaradi naraščanja števila in raznolikosti migrantov narašča, ter razlik med boleznimi in življenjskimi okolji ljudi po svetu. Premiki velikega števila ljudi med različnimi zdravstvenimi okolji vplivajo na zdravstvene sisteme, tako v državah izvora migrantov kakor tudi v ciljnih državah (IOM, 2000: 30). Zdravstvene službe ciljnih držav se morajo spopadati in prilagajati tudi boleznim, ki so jih prinesli migranti iz drugih delov sveta in s katerimi se prej niso srečevale. Grožnje za zdravje prebivalstva v ciljni državi predstavljajo migranti le v primeru groženj za razvoj epidemij, čemur pa se je EU do sedaj uspešno izogibala. Priseljenci, ki prihajajo iz različnih delov sveta, za nas predstavljajo potencialno grožnjo za razvoj nalezljivih bolezni, kot so:

- bolezni, ki se prenašajo z insekti: malarija, kuga, rumena mrzlica...
- bolezni, ki se prenašajo s hrano ali vodo: tifus, kolera, diareja, hepatitis A...
- bolezni, ki se prenašajo s telesnim stikom: virus HIV, hepatitis B...

12.3 Problematika odstranjevanja tujcev

Eden izmed pomembnih elementov boja proti posledicam ilegalnih migracij je odstranjevanje oz. vračanje tujcev. Po besedah UNHCR (UNHCR 2001: 1) prav neuspešno izveden končni del pri procesu pridobitve azila ustvarja vzpodbudo za prihod še več ilegalnih migrantov. Neuspešna odstranitev oseb, katerim se prošnja za azil ne odobri in morajo tako zapustiti državo, namreč negativno vpliva na integriteto in kredibilnost samega procesa pridobitve azila.

Obveznost tujca je zapustiti državo nastopi takoj, ko ta nima več zakonite podlage za to, da se nahaja v EU, v primerih, ko je tujec nedovoljeno vstopil v državo, ko mu je bil razveljavljen vizum ali je vizumu potekel rok veljavnosti, za katerega mu je bil izdan, ko tujec prebiva v EU v nasprotju z vstopnim naslovom, če mu je potekel čas, ko je na podlagi zakona ali mednarodnega sporazuma lahko v EU ali v primeru da tujec nima dovoljenja za prebivanje v EU ali je dovoljenje prenehalo veljati. Če tujec v teh primerih ne zapusti države članice, se ga iz države članice prisilno odstrani, seveda ob upoštevanju načela »non-refoulement«⁸. Prav tako se prisilno odstrani tujca, kateremu je bila izrečena stranska kazen izgona iz države ali varstveni ukrep odstranitve iz države. Po Navodilu o prisilnem odstranjevanju tujca iz države lahko odstranitev tujcev izvajajo policijske enote na terenu ali policija v Centru za tujce. Policija tako lahko tujca privede do državne meje oz. na mejni prehod, na katerem je prehod čez mejo mogoč, in ga napoti čez mejo.

Pri odstranjevanju tujcev se pojavljajo številne ovire, med katerimi so po Hailbronnerju (Hailbronner 2001: 2) najpogostejše: uničenje ali skrivanje identifikacijskih ali potovalnih dokumentov; skrivanje prave identitete ali nacionalnosti tujca za različnimi lažnimi imeni; izdajanje za državljane določene države, v katero tujcev ni mogoče odstraniti zaradi različnih razlogov; pomanjkanje fizične prisotnosti tujcev; pomanjkanje sodelovanja izvornih držav pri ugotavljanju identitete tujcev in državljanstva ter pri pripravi potovalnih dokumentov za odstranitev tujca; ter nenazadnje upiranje tujcev pri prisilni odstranitvi, pogosto tik pred odstranitvijo z letalom na letališčih ali sklicevanje na razne bolezni v času tik pred odstranitvijo.

Ker je opazno vse večje pomanjkanje sodelovanja izvornih držav pri odstranitvi tujcev, se v okviru EU vse bolj zagovarja sklepanje dvostranskih sporazumov s ciljnim in tranzitnimi državami o vračanju tujcev, ki naj bi reševali nekatere probleme in tako pripomogli k bolj

---

⁸ Non-refoulement je princip v mednarodnem pravu, specifično v begunskem pravu, ki zadeva obvarovanje beguncev pred vrnitvijo na območje, kjer bi bilo lahko ogroženo njihovo življenje in pravice. V nasprotju s političnim azilom, ki se izdaja osebam s potrjenim strahom pred pregonom, izhajajočim iz članstva v določenem socialnem razredu ali družbi, se princip non-refoulement nanaša na splošne pogoje vrnitve v domovino, večinoma beguncev na vojna območja ali druga območja nesreč. Ta princip je bil prvič omenjen leta 1951 v Konvenciji o statusu beguncev in je vsebovan tudi v 3. členu Konvencije proti mučenju iz leta 1984 (Wikipedia 2008).

učinkovitemu odstranjevanju tujcev. Ti sporazumi naj bi vključevali tudi razne oblike pomoči, tako da bi bila izvorna država sposobna izpolnjevati svoj del obveznosti.

12.4 Ksenofobija

Pojem ksenofobija bi lahko opredelili kot strah, povezan z antipatijo, ki se lahko stopnjuje do manj znanih ali neznanih etničnih skupin, sovraštva do tujcev, kulturnih in ostalih vrednot, ki pripadajo tujim družbenim sistemom. V modernih družbah se ksenofobija kaže kot absolutizacija meril ocenjevanja, vrednot in normativnih standardov lastne skupine (sociocentriem), kot oblika predsodkov in stereotipov ter končno kot nestrpnost. Slednja lahko preko rasizma, šovinizma, negativnega (fanatičnega) nacionalizma pripelje tudi do množičnega iztrebljanja ras- rasnega genocida.

Pomembni elementi iz katerih se napaja ksenofobija so predsodki in stereotipi. Predsodke in stereotipe lahko kategoriziramo kot nenasilne oblike konfliktov med dominantno večino in priseljsko manjšino. Pri predsodkih argumenti, sodbe in vedenja na katerih predsodki temeljijo, niso utemeljeni in raziskani in so spremljani z intenzivnimi, največkrat močno negativnimi ali celo sovražnimi občutki. V kategorijo predsodkov vključujemo antisemitizem, rasizem, spolne in religiozne predsodke, ter predsodke do drugih narodov in narodnostnih manjšin (Nastran Ule 1994: 101 □ 102). Pri predsodkih že ena sama informacija ali izkušnja za potenciranje določene značilnosti ljudi, narodov, objektov in odnosov. Pri stereotipih, ki predstavljajo nekakšno predstopnjo predsodkov pa sodbe temeljijo samo na kognitivni komponenti, torej na nepreverjenih dejstvih ali govoricah. Nastanejo s posploševanjem določenih značilnosti in lastnosti, na celoten narod ali narodnostno skupino (Nastran Ule 1994: 104).

Predsodki in stereotipi naj bi izhajali iz prirojenega strahu pred vsem tujim, nerazumljivim in drugačnim. Tujci se namreč pogostokrat zelo razlikujejo od domačega prebivalstva. Pogosto govorijo drugačen jezik in sledijo drugačnim kulturnim in religioznim navadam. Tujce naj bi med domačim prebivalstvom torej dojemali kot nosilce negativnih lastnosti.

Anketa izvedena spomladi 1997, v Evropskem letu boja proti rasizmu (Schierup 2006: 52), v 15 članicah EU (Brika in drugi 1997: 2) prikazuje raven obremenjenosti držav z rasizmom in ksenofobijo. Skoraj 33% udeležencev intervjuja namreč odkrito opisuje sebe kot "precej rasist" ali "zelo rasist". Nezadovoljstvo z življenjskimi razmerami, strah pred brezposelnostjo, negotovost v bližnji prihodnost in nizka stopnja zaupanja v državne organe in politiko predstavljajo glavne značilnosti tistih, ki se uvrščajo na vrh rasističnega obsega in ki se strinjajo z negativnimi stereotipi in klišeji na račun priseljencev in manjšin. Veliko število izjavljenih rasistov pa je dejansko ksenofobičnih.

Anketa prikaže zapletenost pojava rasizma. Občutki rasizma soobstajajo z močnim prepričanjem v demokratični sistem in spoštovanje temeljnih pravic in svoboščin. Ostali pa menijo, da bo družba morala nuditi vsem državljanom enake pravice, vključno s priseljenci in manjšinskimi skupinami. Večina intervjuvancev se je tudi strinjala s trditvijo, da bi morale institucije EU igrati pomembno vlogo v boju proti rasizmu.

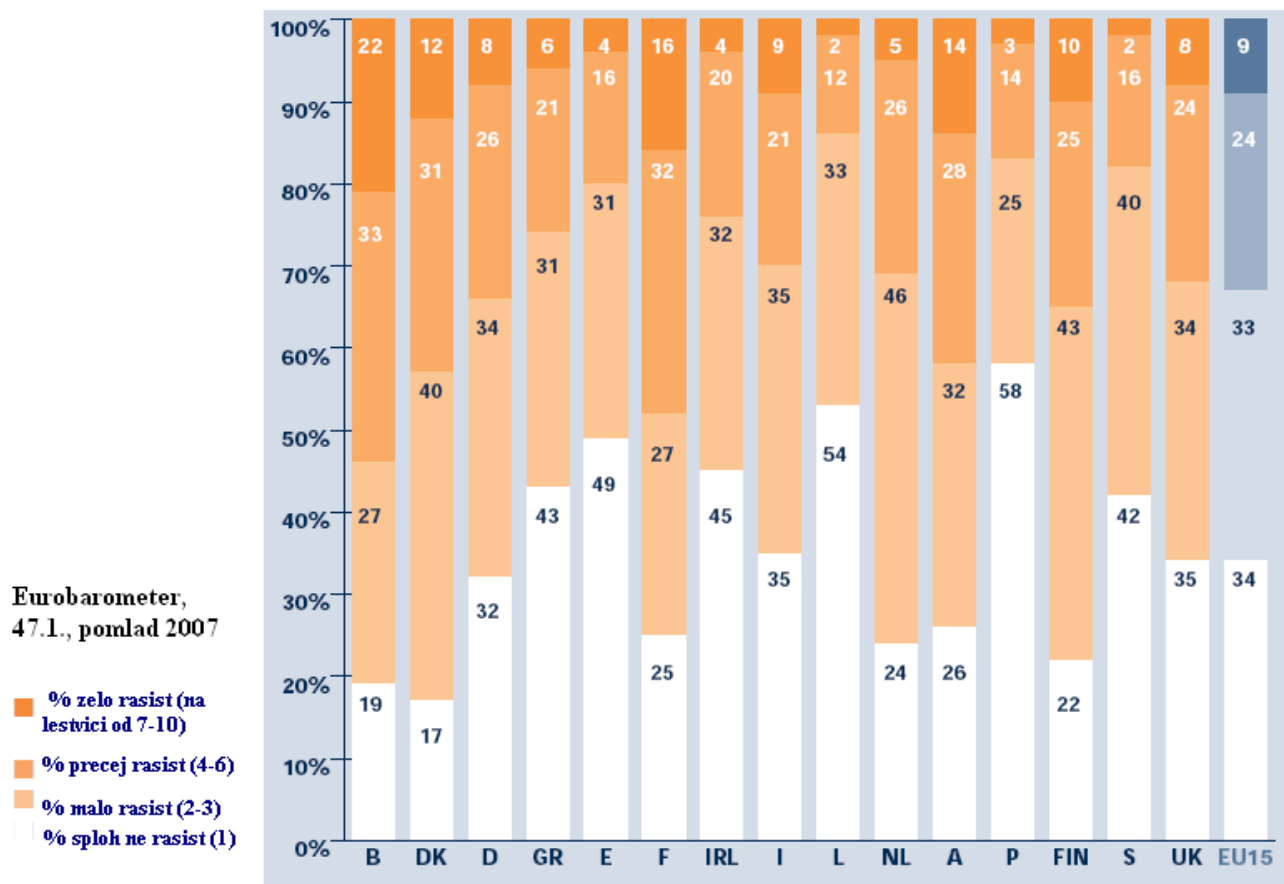
Tretjina udeležencev intervjuja se je opisala kot »sploh ne rasist«, tretjina kot »precej rasist« in preostala tretjina udeležencev se je opisala kot »zelo rasist«.

Skoraj 9% od anketirancev se je uvrstila na vrh lestvice »zelo rasist«. Izmed držav, ki so sodelovale v anketi vodi Belgija z veliko, 22% uvrstitvijo anketirancev v skupino "zelo rasist". Spremljajta jo Francija (16%) in Avstrija (14%). Te tri države vodijo tudi v kategoriji "precej rasist", rezultat pa je bil pridani h kategoriji "zelo rasist", tako imajo te tri države od 55% (Belgija) do 48% (Francija) in 42% (Avstrija) individualno izjavljenih rasistov. Države z najnižjim številom izjavljen "zelo rasist" so Španija in Irska (4% v vsaki od njiju), Portugalska (3%), Luksemburg in Švedska (2% vsaka od njiju).

Le malo čez 5% intervjuvancev se je kategoriziralo med rasno, kulturno ali versko manjšina. Več kot polovica vprašanih je izjavila, da nima prijateljev iz manjšinskih skupin. 17.5% udeležencev je izjavilo, da ima starša ali starega starša pripadnika drugega naroda, rasne, religijske ali kulturne skupnosti.

SLIKA 12.3: Grafični prikaz rezultatov ankete, ki prikazuje raven obremenjenosti držav z rasizmom in ksenofobijo

STOPNJA IZRAŽENEGA NASILJA, razvrstitev po državah, neopredeljeni udeleženci so izključeni iz rezultatov

Vir: Brika, Lemaine in Jackson 1997.

13. EVROPSKA VARNOSTNA STRATEGIJA

Evropsko varnost lahko opredelimo kot varnost in stabilnost celotnega območja EU, ki sta pogojeni tudi z nacionalnimi varnostni posameznih držav članic. Za doseganje visoke stopnje evropske varnosti si prizadeva tako vsaka država članica posebej, kakor tudi države članice v združenih prizadevanjih in aktivnostih v okviru regionalnih in mednarodnih varnostnih organizacij.

Tudi danes različni tipi agresije proti državam članicam niso izključeni. Le da so le-ti obrazi nove grožnje Evropi veliko bolj raznoliki, manj vidni in manj predvidljivi. Prav zato je evropski Svet 12. decembra 2003 sprejel Evropsko varnostno strategijo, ki podrobneje označuje tipe morebitnih novih groženj državam članicam. (European security strategy 2003)

Terorizem

Terorizem tvega življenje; ustvarja velike stroške; oslabi odprtost in strpnost družb in predstavlja Evropi vedno večjo strateško grožnjo. Teroristična gibanja so vedno bolj organizirana, oskrbovana in povezana, kar onemogoča omejitve terorizma in odpira več možnosti za uporabo neomejenega nasilja in povzročanje množičnih žrtev. Najmodernejši val terorizma je globalen in je povezan z oblikami nasilnega verskega ekstremizma. Terorizem se vedno znova oblikuje iz precej kompleksnih vzrokov, kakršni so na primer pritiski modernizacije, kulturni, socialni problemi ter politične krize. Posamezne članice EU pa predstavljajo tako baze kot tudi cilje napada terorističnih združb (Madrid, 2004, London, 2005).

Kot odgovor na razvoj terorizma v EU je bila leta 2005 v Bruslju sprejeta Strategija EU za boj proti terorizmu oz. Strateška zaveza EU: »...bojevati se proti terorizmu na svetovni ravni in obenem spoštovati človekove pravice, in napraviti Evropo varnejšo, s čimer bi omogočili državljanom, da živijo v svobodi, varnosti in pravici...« (Strategija Evropske unije za boj proti terorizmu 2005).

Strateška zaveza EU naj bi s izvajala po sledeči shemi (slika 13.1):

SLIKA 13.1: Shema izvajanja strateške zaveze EU

Vir: UN 2005.

Štirje stebri strateške zaveze predstavljajo način celovitega odziva na teroristične grožnje. Zahteva sodelovanje in povezanost na nacionalni, evropski in mednarodni ravni, da bi se zmanjšala grožnja terorizma in ranljivost držav za napad. Spodbujati je treba mednarodni dialog in se še konkretnje povezati s prednostnimi državami, da bi zagotovili visoko raven dialoga med kulturami, verami in civilizacijami in preprečili motivacijske in strukturne dejavnike radikalizacije in novačenja v terorizem (Strategija Evropske unije za boj proti terorizmu 2005).

Širjenje orožja za množično uničevanje

Širjenje in uporaba orožja za množično uničevanje predstavlja potencialno največjo grožnjo varnosti EU. Z mednarodnimi sporazumi se je izvoz in distribucija orožja za množično uničevanje omejila. Vendar pa novo grožnjo EU na tem področju predstavlja ponovna oboroževalna tekma na Bližnjem Vzhodu. Razvoj kemijskega in biološkega orožja ter izstrelkov pa predstavljajo elemente, ki lahko privedejo k ponovni destabilizaciji Evrope.

Območni konflikti

Težave nasilnih konfliktov, ki se dogajajo tudi v bližini meja EU, kot so na primer konflikti na Bližnjem Vzhodu neposredno in posredno vplivajo na evropske interese. Konflikti uničujejo življenja ter družbeno in materialno povezanost. Takšne kršitve osnovnih svoboščin, človekovih pravic ter pravic manjšin lahko privedejo do izrazitega ekstremizma, terorizma in rušenja države, ter omogočajo pogoje za razvoj organiziranega kriminala.

Rušitev države

Korupcija, zloraba pooblastil, šibke institucije, pomanjkanje odgovornosti in državljanski konflikti rušijo državo od znotraj, pogosto povzročijo razpad državnih institucij. Razpad države oslabi državno vladanje in ustvari predpogoje za nestabilnost v regiji in poveča možnost različnim grožnjam kot sta organiziran kriminal in terorizem.

Organizirani kriminal

Tudi v Evropski varnostni strategiji je posebna pozornost usmerjena tudi k grožnji organiziranega kriminala znotraj člani EU. Evropa namreč predstavlja enega od primarnih ciljev organiziranega kriminala, kot je mednarodna trgovina z mamili, nezakonita prostitucija, nezakonito priseljevanje, itd.

Evropska unija je napredovala proti boljši povezanosti držav v zunanji politiki in razvoju učinkovitega kriznega menedžmenta. Vendar pa je potrebno dodatno prispevati še k našemu potencialu, Evropa mora postati bolj sposobna, dejavna in povezana.

Večja dejavnost EU

EU se mora še bolj dejavno ukvarjati s svojimi strateškimi cilji in nalogami, ki jih predstavljajo instrumenti kriznega menedžmenta ter preprečevanja konfliktov, kot so diplomacija, vojaške, civilne, trgovinske in razvojne aktivnosti. Razviti je potrebno neke vrste strateško kulturo, ki bo sposobna hitre in učinkovite intervence. Glede na proračun, ki ga članice EU prispevajo za obrambo in znaša 160 bilijonov evrov letno, naj bi bila EU sposobna voditi več različnih obrambnih intervencij istočasno. Preventivna intervencija namreč lahko prepreči morebitne konflikte. S prevzemom takšnih odgovornosti lahko EU še okrepi svojo politično težo v mednarodnem prostoru.

Sposobnejša EU

Sposobnejšo Evropo je mogoče doseči, čeprav bo za potreben čas, da se Evropa zave vseh svojih zmožnosti. Predhodna delovanja, kakor je ustanovitev Evropske obrambne agencije (European Defence Agency)⁹ zelo verjetno vodijo Evropo v pravo smer razvoja. Potrebna je transformacija vojaških sil v bolj fleksibilne in mobilne sile in omogočati tem silam razpoznavanje novih groženj ter virov obrambe, da bi se omogočila učinkovitejša uporaba teh virov .

Sistematično opravljanje skupnih nalog in intervencij bo onemogočila podvajanje aktivnosti in povišala storilnost skupnih obrambnih sil. Vsaka velika vojaška intervencija je namreč predhodnica civilnemu kaosu. Potrebno je povečati storilnost sil za zagotavljanje civilnih virov potrebnih za premostitev kriznih situacij. Prav tako bi morala EU za povečanje svojih diplomatskih zmožnosti vzpostaviti sistem, ki bi povezoval vire posameznih članic s viri

---

⁹ Evropska obrambna agencija (EDA) je telo EU za skupno zunanjo in varnostno politiko, ustanovljeno leta 2004. Naloga EDA je podpora članicam in Svetu v prizadevanjih za izboljšanje evropskih obrambnih sposobnosti na področju kriznega menagementa in vzdrževanje evropske varnostne in obrambne politike v današnji kakor tudi prihodnji obliki (Wikipedia 2008).

evropskih institucij. Bolj oddaljeni in manj znani problemi zahtevajo boljše razumevanje in medsebojno komunikacijo.

S povečanjem zmožnosti skupnih sil na različnih področjih bi se EU lahko lotila večjega spektra misij. Skupne sile bi postale del združenih sil za operacije razoroževanja, pomoči tretjim državam v boju proti terorizmu ter reformah varnostnih sektorjev. Prav slednje bi lahko predstavljalo del ustanovitve širših mednarodnih institucij.

Boljša povezanost

Skupni imenovalec skupne zunanje in varnostne politike EU in evropske varnosti ter obrambne politike je dejstvo, da je pogoj za večjo učinkovitost skupno delovanje omenjenih institucij. Največji izziv EU je namreč oblikovanje spleta različnih instrumentov in zmožnosti, ki jih EU poseduje: evropskih programov pomoči, evropski razvojni fond, vojaški in civilni viri držav članic... Potrebna je tudi večja regionalna povezanost, povezanost v zunanjih aktivnostih med posameznimi državami članicami, saj se problemi le redko rešujejo enostransko, brez regionalnega posredovanja, kakor dokazujejo izkušnje iz Balkana in Z Afrike.

Partnerstvo

Za boljše reševanje težav je nujno potrebna vzpostavitev tesnejšega mednarodnega sodelovanja. Naše cilje je treba dosegati z multilateralnim sodelovanjem, delovanjem preko mednarodnih organizacij ter tesnejšim partnerskim odnosom s pomembnimi mednarodnimi akterji.

Neobhodna je transatlantska povezava med EU in ZDA, zato je potrebno za doseganje dobrega v svetu okrepiti in uravnotežiti partnerski odnos z ZDA.

Prav tako je potrebno okrepiti tudi sodelovanje med EU in Rusijo. Spoštovati je potrebno skupne vrednote, kar pospešuje napredek k strateškemu partnerstvu.

Zgodovinske, zemljepisne in kulturne vezi Evropo povezujejo tudi z ostalimi deli sveta: našimi sosedi na Bližnjem vzhodu, našimi partnerji v Afriki, v latinski Ameriki in v Aziji. Ti odnosi so pomembni za graditev skupnih nalog. Razvijati je potrebno tudi strateška partnerstva z Japonsko, Kitajsko, Kanado in Indijo, kakor tudi vsemi drugimi državami, s katerimi delimo skupne cilje in vrednote in so pripravljene delovati v njihov prid.

14. ZAKLJUČEK

Skozi celotno delo sem poskušala orisati razsežnost, ki jo migracije dosegajo v vsem svetu, poseben pomen pa sem seveda pripisala migracijam v Evropsko Unijo, saj se le-ta v zadnjih desetletjih posebej pospešeno ukvarja z vzpostavitvijo skupne zunanje in varnostne politike. Ena od problematik, ki bi jo morda izdelana zunanja in varnostna politika znotraj EU lažje obvladovala pa so tudi prehodi (legalni in ilegalni) meja Unije in obvladovanje negativnih vplivov le-te na življenja državljanov držav članic in njihova gospodarstva. Tako mora migracijska politika upoštevati gospodarsko in socialno stanje v državi (ali obstajajo potrebe po tuji delovni sili glede na hoteno konkurenčnost nacionalnega gospodarstva, strukturna neskladja na trgu delovne sile in glede na demografsko stanje), mednarodne obveznosti glede t. i. humanitarnih migracij in končno tudi javno mnenje, ki je zaradi strahu pred izgubo nacionalne identitete, povečanja brezposelnosti, ter socialne države lahko negativno nastrojeno proti odprti migracijski politiki.

Migracijska politika mora biti torej vpeta tudi v preostale vladne politike (gospodarsko, socialno, prebivalstveno, mednarodno ...).

EU je zaradi množice različnih dejavnikov (oblikovanje enotnega trga, padec železne zavese po letu 1989, globalizacija migracij...) v zadnjem desetletju in pol oblikovala določeno skupno migracijsko politiko. Hkrati pa je prenos celotne migracijske politike na regionalno-evropsko raven še daleč od uresničitve, saj gre pri tej politiki za pomembno domeno suverenosti posameznih držav. Glede na samo smer oblikovanja skupne evropske migracijske politike pa v zadnjem času prihaja tudi do spoznanja, da je določena odprtost EU za imigracije potrebna in sicer tako zaradi potreb trga delovne sile kot zaradi hitrega staranja prebivalstva v državah članicah, ki ogroža tudi socialni in pokojninski sistem v razvitih državah. Tako se je v EU razvila skoraj popolna liberalizacija migracij visoko kvalificirane delovne sile (predvsem za področje informacijske tehnologije), medtem ko je politika za preostale imigracije še vedno restriktivna.

14.1 Verifikacija hipotez

Evropska Unija tudi za preseljene iz Afrike in Bližnjega Vzhoda predstavlja vrata v boljše in naprednejše življenje, kar dokazujejo tako prehodi meja s strani nekvalificiranih delavcev, kakor tudi izobražene in kvalificirane delovne sile in strokovnjakov. Glede na pričujočo statistiko iz prejšnjih poglavij tega diplomskega dela, se sicer izkazuje povečevanje trenda migracij iz MENA regije v EU (glej tabelo 10.4) vendar pa se trend zviševanja le-teh v prihodnosti ne bo nujno nadaljeval, predvsem zaradi vedno bolj restriktivne migracijske politike EU. Na osnovi tega moram **v osnovi zavrni svojo prvo hipotezo**, da se število priseljencev z bližnjevzhodne regije vztrajno povečuje in se bo povečevalo tudi v prihodnosti.

Množične migracije v EU predstavljajo enega od temeljnih vprašanj nacionalne in regionalne- evropske varnosti in se jih z vidika varnostnih implikacij obravnava kot globalni varnostni problem. Z vse močnejšim povezovanjem in sodelovanjem med državami članicami EU, so tudi vprašanja množičnega preseljevanja dobila regionalno - varnostni pomen, njihovo reševanje pa je postalo predmet tako vladnih kot nevladnih, nadsocijalnih in mednarodnih organizacij. Kombinacija "push-pull" dejavnikov je namreč pogosto tako močna in usodna, da so ljudje pripravljene za izboljšanje osebnega stanja in blaginje tvegati življenja, plačevati izjemno velike vsote denarja, ki se pretakajo v tej trgovini z življenjskimi usodami, ki je postala zanimiva tudi za organizirane kriminalce, saj pomeni, med temi nezadovoljnimi ljudmi morebitno življenje v razvitejši Evropi, eno izmed najvišjih vrednot.

Prav vpletenost organiziranega kriminala v proces migracij pa je zelo povečala kompleksnost in negativne posledice tega procesa. Kriminaliteta v procesu množičnih migracij predstavlja enega od glavnih problemov, saj poleg varnostnega problema poseže tudi v sfero človekovih pravic in financ (nezakonito zaposlovanje- siva ekonomija). Organizirane kriminalne združbe so namreč povezane s tihotapljenji nezakonitih migrantov in trgovino z ljudmi, pri kateri se vzpostavi izkoriščevalski odnos do migranta- kršenje človekovih pravic. K destabilizaciji države s strani množičnih migracij pripomorejo v manjšem delu tudi problematika na

področju zdravstva in širjenja nalezljivih boleznih kot ena od virov groženj ter pojav rasizma in ksenofobije, uperjene proti tujcem, ki lahko povzročita različne medkulturne, medetnične in medverske spopade. Ker EU torej še nima popolnoma usklajene in razvite skupne zunanje in varnostne politike torej ni sposobna popolnoma omejiti množičnih migracij iz tretjih držav, zato torej ne more zagotoviti popolne varnosti državljanov na področju varnostnih implikacij, katerih poglavitni vzrok so množične migracije prebivalstva. Na podlagi teh ugotovitev lahko **potrdim svojo drugo hipotezo**, in sicer, da nekontrolirano priseljevanje in neizdelana skupna evropska zunanja in varnostna politika, ki vključuje tudi politiko migracij zmanjšuje stopnjo varnosti državljanov Evropske Unije. Uspešno in dolgoročno reševanje težav, povezanih z množičnim priseljevanjem v države članice EU, bo zaradi čedalje izrazitejše, mednarodne narave ogrožanja, zahtevalo še večjo in intenzivnejšo stopnjo regionalnega in mednarodnega sodelovanja.

15. VIRI IN LITERATURA

1. Appleyard, Reginald T. (1991): *International Migration*. Ženeva: IOM.
2. Boswell, Christina (2002): EU Immigration and Asylum Policy: From Tampere to Laeken and Beyond. *Briefing Paper News Series* (30), 1□6. London: The Royal Institute of International Affairs.
3. Boswell, Christina (2003): *European migration policies in flux: Changing Patterns of Inclusion and Exclusion*. London, The Royal Institute of International Affairs
4. Brika, Ben, Jeanne Lemaine Gerardin in James Jackson (1997): Racism and xenophobia in Europe. *Eurobarometer opinion poll* (47.1), 1□8. Bruselj: Evropska komisija.
5. Cinac, Zehra Eka (2003): *Ilegalne migracije kot varnostni problem v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: FDV.
6. Čeh, Dejan (2000): *Množične migracije kot nacionalno-varnostni problem*. Ljubljana: FDV.
7. Čurin, Sandi (2002): Na poti v obljubljeno deželo: Ilegalne migracije-mednarodnopravna ureditev. *Slovenska uprava* 2(4), 18□20. Ljubljana: MNZRS.
8. Dobovšek, Bojan (1996): *Organizirani kriminal*. Ljubljana: Unigraf.
9. Dovenyi, Zoltan in Gabriella Vukovich (1994): Hungary and International Migration. V Heinz Fassman in Rainer Munz (ur.): *European migration in the late twentieth century*, 187□205. Laxenburg: IIASA.
10. Elmadmat, Khadija (2007): Migration, integration and national security. *The Atlantic Conference on "Migration and Migrant Integration in the Atlantic Region"*, 1□9. Sevilla: Chichago Council on Global Affairs.
11. European Council (2003): *European Security Strategy*, Bruselj: Evropski Svet.
12. Fargues, Philippe (2006): *International migration in the Arab region: Trends and policies*. Bruselj: UN Secretariat.
13. Fargues, Philippe, ur. (2007): *Mediterranean migrations, 2006□2007 report*. Firenze: European University Institute.

14. Fassman, Heinz in Reiner Munz (1994): Patterns and Trends of international migration in Western Europe. V Heinz Fassman in Rainer Munz (ur.): *Europeaen migration in the late twentieth century*, 457-480. Laxenburg: IIASA.
15. Fortescue, Adrian (1993): *Towards a european immigration policy*. Bruselj: Phillip Morris Institute for Public Policy research.
16. Geddes, Andrew (2000): *Immigration and European integration: towards fortress Europe?*. Manchester: Manchester Univ. Press.
17. Geddes, Andrew (2004): *Scoping Study on the Migration Policy Environment of the European Union and its Relationship to the MENA Region*. Liverpool: DfID.
18. Grizold, Anton (1999): *Evropska varnost*. Ljubljana: FDV.
19. Grizold, Anton (2002): Nove dimenzije koncepta nacionalne varnosti: kompleksno ogrožanje varnosti v luči terorističnega napada na WTC in Pentagon. V *Slovenska vojska* X(2), 8-14. Ljubljana: MORS.
20. Hailbronner, Kay (2001): *Perspectives of legal harmonizations of return policy in an European Union context*. Dunaj: Evropski Svet.
21. Huysmans, Jef (2006): *The politics of insecurity. Fear, migration and asylum in the EU*. London: Routledge.
22. ICMPD- International Centre for Migration Policy Development (2002): *Return and Readmission of Illegal Migrants in the Context of Joint Management of Migration Flows*. Dunaj: ICMPD.
23. Jelenko, Matjažka (2001): *Integracijska politika Evropske Unije in Slovenije*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
24. Klinar, Peter (1985): *Mednarodne migracije v kriznih razmerah*. Maribor: Založba Obzorja.
25. Kofman, Eleonore, Annie Phizacklea, Parvati Raghuram in Rosemary Sales (2000): *Gender and international migration in Europe*. London: Routledge- Taylor and Francig Group.
26. Kurnik, Gorazd (2002): *Vpliv ilegalnih migracij na evropsko varnost*. Ljubljana: FDV.

27. Little, Richard (1991): Liberal hegemony and the realist assault: Competing Ideological theories of the state. V Michael Banks in Martin Shaw (ur.): *State and Society in International relations*, 110□126. New York, London, Toronto, Sydney, Tokio, Singapur: Harvester Wheatsheaf.
28. Loescher, Gil (1989): Refugee Issues in international relations. V Gil Loescher in Laila Monahan (ur.): *Refugees and International Relations*, 11□17. New York: Oxford Univ. Press.
29. Loescher, Gil (1992): *Refugee movements and international security*. London: The International Institute for Strategic Studies.
30. Long, David, ur. (2002): *The government and the politics of the Middle East and North Africa*. Colorado: Westview Press.
31. Malačič, Janez (1996): *Demografija: Teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
32. Nastran Ule, Mirjana (1994): *PREDSODKI IN DISKIRMINACIJE - Izbrane socialno-psihološke študije*. Ljubljana: Založba Sophia.
33. Oberstar, Jože (2002): Nekatera aktualna evropska migracijska vprašanja: pravo in praksa držav EU in Slovenije. *Pravna praksa* 21(550), 1□15. Ljubljana: GV Založba
34. OECD (1999): *Trends in international migration*. Pariz: ZN Ekonomsko Socialni Svet.
35. Pajnik, Mojca, Petra Lesjak Tušek in Marta Gregorčič (2001): *Immigrants, who are you?, Research on immigrants in Slovenia*. Ljubljana: Mirovni institut.
36. Pastore, Ferruccio (2002): Aeneas's Route: Euro- Mediterranean Relations and International Migration. V Sandra Lavenex in Ucarer M. Emek (ur.): *Migration and the externalities of European integration*, 105□125. Oxford: Lexington Books.
37. Popov, Jurij (2002): *Trgovina z ljudmi: Somrak civilizacije ali kaos globalizacije*. Ljubljana: Društvo ključ- center za boj proti trgovini z belim blagom.
38. Salt, John in Jennifer Hogarth (2002): *Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe : A Review of the Evidence with Case Studies from Hungary, Poland and*

- Ukraine*. Ženeva: OIM.
39. Salt, John (2005): *Current trends in international migration*. Pariz: Svet Evrope.
  40. Schierup, Carl Ulrik, Peo Hansen in Stephen Castles (2006): *Migration, Citizenship and the European Welfare State*. Oxford: Oxford Univ. Press.
  41. Shaw, Martin (1996): Varnostna razprava in družbene spremembe. V Marjan Malešič (ur.): *Razvoj obramboslovne misli*, 13-32. Ljubljana: FDV.
  42. Svet EU (2005): *Strategija Evropske Unije za boj proti terorizmu*. Bruselj: Evropski Svet.
  43. Štrbić, Julijana (2006): *EU i Afrika zajedno protiv imigranata: Neke afričke zemlje ne žele zaustaviti iseljavanje mladih ljudi*. Zagreb: Vjesnik.
  44. Tranhardt, Dietrich (1999): Germany's Immigration Policies and Politics. V Grete Brochmann in Tomas Hammar (ur.): *Mechanisms of Immigration Control: A Comparative Analysis of European Regulation Policies*, 29-59. Oxford: Berg.
  45. Buzan, Barry (1991): *People, States & Fear*. New York, London, Toronto, Sydney, Tokio, Singapur: Harvester Wheatsheaf.
  46. Tupman, Bill (2000): Human Cargo: a currency of organized crime. V *Intersec* 10(9), 277-280. London: Intersec.
  47. Verlič Christensen, Barbara (2002): *Evropa v precepu: med svobodo in omejitvami migracij*. Ljubljana: FDV.
  48. Videmšek, Boštjan (2006): *Trdnjava Evropa*. Ljubljana: Delo.
  49. Zaletel, Petra (2004): *Razvoj Slovenske migracijske politike glede na smernice Evropske Unije*. Ljubljana: FDV.

INTERNETNI VIRI:

1. BBC News (2007): *Key facts: Africa to Europe migration*. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6228236.stm#routes> (15. april 2008).
2. BBC News (2007): *Key facts: Africa to Europe migration*. Dostopno na

- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6228236.stm> (15. april 2008).
3. Der Spiegel (2002): *Trdnjava Evropa*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&id=2038e4d63dfca4fcf4a4ff90af89670a04&p=14 (15. april 2008).
  4. Evropska komisija (2004): *Eurodac*, Podatkovna zbirka prstnih odtisov v pomoč pri obravnavanju azilnega postopka. Dostopno na http://ec.europa.eu/justice_home/key_issues/eurodac/eurodac_20_09_04_sl.pdf (10. marec 2008).
  5. Evropski Svet (2000): *Eurodac system*. Dostopno na <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33081.htm> (8. april 2008).
  6. IOM, (1996): *Trafficking in migrants*. Dostopno na <http://www.old.iom.int/documents/publication/en/tm11.pdf> (18. april 2008).
  7. Mideastweb (2008): *Middle East map*. Dostopno na <http://www.mideastweb.org/maps.htm> (12. marec 2008).
  8. UK Learning (2001): *MIGRATION: PUSH- PULL THEORY*. Dostopno na <http://www.revision-notes.co.uk/revision/171.html> (12. marec 2008).
  9. UNHCR (2006): *Refugee Status Determination*. Dostopno na <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/publ/opendoc.pdf?tbl=PUBL&id=43144dc52> (3. april 2008).
  10. Wikipedia (2008): *MENA*. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/MENA> (12. marec 2008).
  11. Wikipedia (2008): *MAGHREB*. Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/wiki/Magreb> (2. maj 2008).
  12. Wikipedia (2008): *European defence agency*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/European_Defence_Agency (5. april 2008).
  13. Wikimedia (2008): *Human mtDNA migration.png*. Dostopno na http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Human_mtDNA_migration.png (8. april 2008).
  14. Wikipedia (2008): *FRONTEX*. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Frontex> (4. maj 2008).

15. Wikipedia (2008): *EUROPOL*. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Europol> (4. maj 2008).
16. Wikipedia (2008): *NON-REFOULEMENT*. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Non-refoulement> (13. marec 2008).

TELEVIZIJSKI VIRI:

1. RTV Slovenija (2006): *Mednarodna obzorja*, 14.3.2006. Arhiv RTV Slovenije.
2. RTV Slovenija (2006): *Mednarodna obzorja*, 1.10.2006. Arhiv RTV Slovenije.